Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШИНАРА, 29 июль, 1975 шу. ● № 90 (5161). ● Мах 2 кап.

«САЛЮТ-4» ЯХА ОРБИТАЛЬНИ ІИЛМАН СТАНЦИИ «СОЮЗ-18» ЯХА ТРАНСПОРТНИ КЕМЕИ ДУККХАЧА ХАНА НИКЪ БАРА КИЙЧДЕЧА А ИЗ ЧАКХДОАККХАЧА А ДАКЪА ЛАЬЦАЧА ІИЛМАХОШКА, КОНСТРУКТОРАШКА, ИНЖЕНЕРАШКА, ТЕХНИКАШКА, БОЛХЛОШКА, КОЛЛЕКТИВАШКЕИ ОРГАНИЗАЦЕШКЕИ, СОВЕТСКИ КОСМОНАВТАШКА КЛИМУК ПЕТР ИЛЬИЧАГЕИ СЕВАСТЬЯНОВ ВИТАЛИЙ ИВАНОВИЧАГЕИ

Деза новкъостий!

КПСС Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумои СССР Министрий Советои дега чІоагІа тоам а хулаш белгалдоаккх дай-мехка Іилманеи техниканеи, советски космонавташта космически сигале Іомаеш а караерзаеш а. Дунеи къайленаш йовзаш карагІдьина доккха хІама.

ВорхІ беттал совгІа ха я лаьттанна юхерча орбите «Салют-4» яхача советски Іилма станце болх бу. Советски Союза Турпалий СССР летчикий-космонавтий нн. П. И. Климукеи В. И. Севастьяновеи орбитальни станце баьча наькъо вай мехкахой а деррига дунен тІарча миллионаш болча наьха а дегаш гІоздаьхар. Вай сийдолча космонавташа гойтар массе оагІорахьара говзал, чІоагІа моральни гІулакхаш, къонахчали турпалали.

Новкъосташа Климукеи Севастьяновеи шин беттал совгІа баьча наькъо бакъдир сменни экипажаш йола орбитальни Іилман станцеш хьаяр а цар никъ белга а саг космоса юкъе валара долча лоархІамеча лостамех цаІ хилар. Дуне дІахо кІоаргга Іомадара а вай планета йовзара а хоадам бола средство хилар. Космонавташа чакхъяьккхар лаьттанием цун атмосфераиеи комплексни тохкамаш дара. Малхи кхыйола сигалеи телаши Іомаяра шерра программа, медико-биологически эксперименташ йиъ. Геологена, метеорологена, географена, океанологена, Іилма кхьича доакъошта чІоагІа хьаштдолаш йола дукха материалаш караенай.

КПСС Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумои СССР Министрий Советои даькъала дувц шо, деза новкъостий Климук Петр Ильичи Севастьянов Виталий Ивановичи йІаьхха хана космически экспедици толаме чакхъяьккхарцеи шоаш баьча лаьтта хьовзам боацаш маьлша цІакхачарцеи. Шоана карагІдаьннар коммунизма гІулакха шоаш ца кхоаеш гІулакх дара, вай советски Даьхен задани кхоачашьяра дола башха-дика масал да. ЧІоагІа даькъала бувц оаха шоай къахьегамца «Салют-4» яха орбитальни Іилман станция «Союз-18» яха транспортни кемеи никъ бара кийчделга а чакхдоаккхилга а Іалашдар, КПСС XXIV съезда оттадаь сийлахь-доккха декхараш кхоачашлеча доагІаш дола дакъа юкъедихьа бола Іилмахой, конструктораш, инженераш, техникаш, болхлой, коллективаши организацеши.

Деза новкъостий, вай сийлахь-йоккхача советски социалистически Даьхен хьал а массане а юкъара машар а бахьане космос караерзаяра йоккха программа чакхйоаккхаш дІахо а шоаш ца кхоаеш оаш массане а болх беригхиладах тийша да тхо.

Л. БРЕЖНЕВ,
Н. ПОДГОРНЫЙ,
А. КОСЫГИН.

ПАРТИЙНИ ОРГАНИЗАЦЕШКАРА ОТЧЕТАШИ ХОРЖАМАШИ

Вай республика партийни организацешта лоархІаме а бехктокхаме а ха я хьатІаэттар. Цар кулгалдеча организаша отчеташ яреи уж харжареи кампани дІайолалуш я. ЧІоаггІа уйла а яь, теркам тІа а бахийта отчетни хана баьча балха анализ е, цун формаши методаши дІахо эргаяьха тоаяра перспективаши наькъаши белгалде дезаш ба коммунисташ.

Укх шерарча отчетний хоржамийн башхало КПСС XXIV съездо мехка чурча а дунен халкъашта юкъерча а гІулакхашта белгалбаь никъ толамца чакхбоаккхаш хиларца, парте XXV съезда кийчо ярца, пятилетка чакхйоалача шера планаш кхоачашъяра деррига хьинар айдаь советски наха къахьегаш хиларца белгалйоалаш я. Партийни группашка денз парте областной комитеташка кхаччалца йолча партийни органий ерригa звеньяш я укх шера коммунисташта хьалхашка отчеташ яла езараш.

Карарча шера а бІарччача пятилетка а декхараш ханал хьалха кхоачашде гІерташ шерра социалистически яхь йоаржаяь хьинаре къахьегаш а вай республика хІара предприяте, организаце, колхоза, совхоза коллектив. Цу дерриг халкъа творчески къахьегаме боккха лоархІам болаш я вай республике итташ эзараш коммунистех латта партийни организацеш. Шоай идейно-политически организаторский балхаца, вахара а къахьегама а телача хьоккхамца наьха хьинари инициативеи дегІайоалаю цар, къахьегама коллективаш вІашин кхотаю, де лерхІар кхоачашдарга юг уж. Отчеташкеи хоржамашкеи кийчлуш а уж чакхдоахаш а беш бола болх хила беза парте решенеш, тІаийца социалистически декхараши укх шерара встречни планаши кхоачашъеш лоаттабаьча къовсама итогаш яра тІаберзабаь. Къаьстта теркам тІабахийта беза продукце дикал тоаяра, общественни производства эффективность лакхъяра, боахама кулгалдара методаш эргаяьха тоаяра.

Партийни собранешка, конференцешка ювца еза боахамеи культуреи хьалъяра кулгалдеш Іоаяь опыт, бувца беза партеи правительстваи директиваш кхоачашъяра тІахьожам лоаттабелга чІоагІдеш, тІадиллача гІулакха бола кадрай бехктокхам лакхбеш баь болх, парте чурча вахарах, идейно-политически балхах, КПСС мугІараш чІоагІдарах, коммунисташта марксистско-ленински теори Іомаярах дола дешаш.

Партийни комитетий, бюро, юкъхьанцарча партийни организацей секретарий балха массе а оагІорахьара анализ а еш, кхоачамбоацараш гуча а доахаргда, уж дІадахара наькъаш, хьалхашка латта керда декхараш белгалдергда коммунисташа отчетно-хоржамий собранешка.

ЛоархІаме дешаш дувцаргда шоай собранешка промышленни предприятешкарча итт эзар совгІа саг чувоагІача парторганизацей коммунисташа. Боккха теркам тІабохийтаргба укхаза Іилман-технически прогресса, комплексни механизацеи автоматизацеи, йолаш йолча торонех дикагІа пайда эцара, наьха профессиональни говзал лакхъяра, хьалха латтарий опыт дІайоаржаяра, арахеца изделеш дикагІа хилийтара ларда тІа производства эффективность лакхъяра, из дІахо дегІайоалаяра, эргаьккха тоаяра проблемашта.

Доккхий декхараш латт вийтта эзар саг чувоагІача юртарча коммунистий отряда хьалхашка. Дуккхача юртарча партийни организацешка отчеташи хоржамаши хургда хьувкъам чуийца боалаш латтача хана. Собранеш кийчъеча хана юртарча коммунисташа чІоагІа теркам тІабахийта беза уж балхаш толамца чакхдахара, паччахьалкхенга юртбоахама продукташ йохкара планаши декхараши кхоачашдара, шера итогашта анализ яра, юрта боахама производство дІахо дегІайоалаяра. ХІаьта иштта отчетно-хоржамий кампани йолча хана уж декхарийла ба культурай хьувкъам лакхбара, царга дІадодар кІезигдара, хьайбаши, цар продукташи дукхагІа хилийтара, хІара гектар лаьтта дукхагІа пайда эцаш леладара, вешта аьлча юрта боахама деррига доакъош дІахо дегІадоаладара де дезараш белгалле.

Партийни организацешка отчеташи хоржамаши долча хана бехктокхаме декхараш чакхдаха дезаш ба гІишлони транспортеи организацей коммунисташ. Уж хьажа беза сихагІа а дикагІа а тайп-тайпара объекташ хьалъелга, прогрессивни методаш балха юкъе йоалаелга кІезигагІа сена лоаттаеш, эффективность лакхагІа йолаш ерригача транспортага болх байталга, наха гІулакх делга мишта латт, цу даькъе долаш дола кхоачамбоацараш гучадахара, керда декхараш белгалдара фу де деза.

Иштта доккхий декхараш дувцаргда Іилма-тохкама институтий, проектнии конструкторский организацей, школай, лакхерчеи юкъерча специальни дешара заведеней, дарба деча учреждеией, торговле организацей коммунисташа.

ЧІоагІа лоархІам болаш да шо-шоай тайпара хьалаши декхараши долча тайп-тайпарча организацей собранешка деш долча къамаьлий керттера тема хІара коммунист шийна тІадиллача гІулакха бехктокхаме хилар чІоагІдара, критикеи самокритикеи дегІайоалаяра, партийни кулгалдара стили методаши эргаяьха тоаяра, тІаийца решенеш кхоачашъяра тІахьожам лоаттабелга гоадара, партийни паччахьалкхени дисциплина чІоагІъяра тІаерзаяь хилар.

Отчетно-хоржамий собраней, конференцей декхар да общественни рузкъа лечкъадеранща, хулиганстваца, аморальни гІулакхашца, национализмаца, шовинизмаца, кхыдаращца къовсам лоаттабара коммунистий, беррига къахьегамхой теркам тІаберзабар. КПСС обкома Х пленума решенеш кхоачашъяра тІехьа беш бола болх хьалхагІа а санна республика коммунистий лоархІаме айпрограмма йолаш хила еза. Коммунистий хьинар айделга, уставо дІадехараш цар кхоачашделга, пропагандистски агитационнии болх массе а оагІорахьара тоабелга, вахарцара цун бувзамаш чІоагІделга, кагирхошка кхетам луш беча балха формаши методаши тоаелга — из деррига а чІоагІа уйла тІаяхийта дувца деза отчетно-хоржамий собранешка.

Укх шера отчетно-хоржамий собранешкеи конференцешкеи кулгалдара партийни органашка вай республике хоржаргва итт эзар совгІа коммунист. ЧІоагІа теркам тІабахийта хьакъоастабе беза партийни организацей секретаралла, цар заместителалла хоржаш бола, партийни бюро, комитеташка могабеш бола нах. хІана аьлча царех тийша да партийни балха боарам лакхбелга, отчетно-хоржамий собраней решенеш практически кхоачашъелга.

КПСС горкомаш, райкомаш, юкъхьанцара партийни организацеш декхарийла я отчетно-хоржамий кампани чакхйоаккхача хана парте XXV съезда сийна йоаржаяь социалистически яхь дикагІа вІаштІехьйоаккхилга Іалашде.

Республикански конкурс

Ший тайпара яр Нохч-ГІалгІай АССР просвещене министерства, юрта боахама министерства, ВЛКСМ обкомо, къонача натуралистий станце вІаштІехьъяккхарца укх деношка республикански опытни станце хиина конкурс. Лаьтта дикагІеи сихагІеи аьха даккхара шоайла яхье баьинабар къонабараш а йоккха балха опыт йоха механизатораш а, цига дакъа лоацаш бар кхалнах-трактористаш а. ХІаьта котбаьлар хьинарегІа бараш, говзагІа бараш.

СУРТА ТІА: (аьрдехьара аьттехьа) республикански конкурсе котбаьинараш: «Нохч-ГІалгІай АССР дикагІвола мастер-наладчик Дибиров Іаьла («Горячеисточненский» совхоз), «Нохч-ГІалгІай АССР дикагІвола механизатор-оахам дер Гутов Николай Иванович (республикански опытно-хьоккхама боахам), «Нохч-ГІалгІай АССР дикагІйола оахам ду кхалсаг-механизатор Исраилова Халипат («Солнечный» совхоз, Урус-Мартановски район), «Нохч-ГІалгІай АССР дикагІвола оахам ду къона механизатор Муртазалиев Лаьча («Ермоловский» совхоз), къона механизатораш Литвиненко Николай (Сунженски районера Нестеровски юкъера школа), Газиева Зайнап (Шелковской районера Курдюковски юкъера школа).

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

МИШТА ЛЕЛ ЯЛАТ ДІАЛУЛГА

Укх тІеххьарча шин дийнахьа холуш дукхагІа ялат чутессал цхьайолча районий боахамаша. Духхьал цхьан Малгобекски районо шин дийнахьа Даьхенна дІаденнад 607 тонн ялат, Урус-Мартановски районо — 402 тонн, Шалински — 329, Назрановски — 291, Ачхой-Мартановски — 150, Грозненски — 129, Надтеречни — 28, хІаьта Сунженски районо — 22 тонн мара деннадац.

Республика бІарчча хьайицача 28-гІа июль тІакхоачаш колхозашеи совхозашеи ДАЬХЕН АМБАРАШКА ЧУТЕССАД 59190 ТОНН ЯЛАТ, е планагІа 54 процент.

ЯЛАТ ДІАЛУЛГА ДИКА ЛЕЛ АЧХОЙ-МАРТАНОВСКИ РАЙОНЕ. ЦО ДІАДЕННАД 3878 ТОНН ЯЛАТ, ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ 108 ПРОЦЕНТ. Урус-Мартановски районо — 7396 тонн, е планагІа 93 процент, Сунженски — 12571 тонн, е 74 процент, Надтеречни — 10031 тонн, е 64 процент, Шалински — 4307 тонн, е 44 процент, Малгобекски — 4102 тонн, е 42 процент, Назрановски — 2880 тонн, е 24 процент, Грозненски районо — 2617 тонн, е 17 процент.

Укх тІеххьарча деношка цхьа тонн ялат дІаденнад Шелковской, Наурски, Гудермесски районий боахамашка. Центральни хьатташка Іайна ялат сихагІа Даьхен амбарашка чутассара оарцагІа бала беза республика колхозийи совхозийи кулгалхой.

ІАН КИЙЧО ЕШ

«Ингушский» совхоза 1-ча отделене дика дІахьу Іан тІехь доакъар Іалашдара балхаш. Хьекха а хьекха чуийцай люцерна, суданка, гулдаьд ча, лаьттагІа йоллаш латт силос — из эггара дикагІа бола хьайбай кхача.

Силос лаьттагІа йоллаш я Яндиев Беслан керте вола массехк сагах латта бригада. Дийнахьа 150 тонн йолла еззача дуккха а дукхагІа силос йолл лаьттагІа.

Цига дика къахьег болхлоша Яндиев Руслана, КартоевгІар Мухьмадеи Якъубеи, Хамхоев Саварбика.

— КПСС XXV съезда накъадолхаш оаха тІаийцад доккхий декхараш — ханал хьалха силос чуелла довла, — йоах Яндиев Беслана.

Я. КАРТОЕВ.

СОВЕТСКИ СОЮЗА ТУРПАЛА СССР ЛЕТЧИКА - КОСМОНАВТА нов. В. И. СЕВАСТЬЯНОВНА ЛЕНИНА ОРДЕНИ ШОЗЛАГІА «ДОШО СЕДКЪА» ЯХА МЕДАЛИ ЯЛАРАХ ДОЛА СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

«Салют-4» яхача орбитальни Іилман станце тІеи «Союз-18» яхача транспортни кема тІеи дуккхача хана никъ белга толамца чакхдаккхар, цу хана къонахчали майрали гойтар бахьан долаш Ленина ордени шозлагІа «Дошо седкъа» яха медали лойла Советски Союза Турпала СССР летчика-космонавта Виталий Иванович Севастьяновна.

Советски Союза Турпала нов. В. И. Севастьянова денвле гІулакх чІоагІдеш Турпал ваьча моттиге бронзови бюст оттадолда.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель
Н. ПОДГОРНЫЙ.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь
М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
27 июль 1975 шу.

СОВЕТСКИ СОЮЗА ТУРПАЛА СССР ЛЕТЧИКА - КОСМОНАВТА нов. П. И. КЛИМУКА ЛЕНИНА ОРДЕНИ ШОЗЛАГІА «ДОШО СЕДКЪА» ЯХА МЕДАЛИ ЯЛАРАХ ДОЛА СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

«Салют-4» яхача орбитальни Іилман станце тІеи «Союз-18» яхача транспортни кема тІеи дуккхача хана никъ белга толамца чакхдаккхар, цу хана къонахчали майрали гойтар бахьан долаш Ленина ордени шозлагІа «Дошо седкъа» яха медали лойла Советски Союза Турпала СССР летчика-космонавта нов. Петр Ильич Климука.

Советски Союза Турпала нов. П. И. Климука денвле гІулакх чІоагІдеш Турпал ваьча моттиге бронзови бюст оттадолда.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель
Н. ПОДГОРНЫЙ.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь
М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
27 июль 1975 шу.

КПСС Центральни Комитетага, СССР Лакхехьарча Совета Президиумага, СССР Министрий Советага

«Союз-18» яхача космически кема экипажа дІахойт:

1975 шера 26 июле 63 дени буси «Салют-4» яхача орбитальни Іилман станце тІеи «Союз-18» яхача транспортни кема тІеи космически никъ баьчул тІехьагІа Советски Союзе хьалхе а белгалъяьча районе Іохайшад тхо.

«Салют-4» яхача станце тІа чакхъяккха оттаяь Іилма-технически медико-биологически тохкамаши эксперименташи яра программа йизза кхоачашъяьй оаха. СССР летчикашкара - космонавташкара А. А. ГубаревгІареи Г. М. ГречкогІареи хьанийца тохкамаш дара эстафета толаме чакхъяьккхай. «Салют-4» — «Союз-18» яхача космически комплексо лерттІа болх бир.

Дуккха а тохкамаши эксперименташи чакхъяхаро бакъдир, хиланза яргйоацача хІанзарча ерригача оборудованецеи аппаратурацеи, экипажий вахар Іалашдеча тешшамерча средстващца кийчъяьча «Салют» яхача орбитальни станцеша Іилман халкъа боахамеи хьашташ бахьанце йІаьххача ханеи пайданеи болх бара торо Іалашъелга. Уж тайпа станцеш толаме болх бе йиш йолаш я пилоташ болча а автоматически а режимашка.

КПСС Центральни Комитета, СССР Лакхехьарча Совета Президиумаи СССР Министрий Советаи дег тІара баркал оал оаха из бІаьха никъ бе боккха тешам тхоах боларах!

Тхогара хьал дика да. Коммунистически партеи Советски правительстваи керда заданеш кхоачашъе кийча да тхо.

Кема командир КЛИМУК,
Бортинженер СЕВАСТЬЯНОВ.

КПСС Центральни Комитетага, СССР Лакхехьарча Совета Президиумага, СССР Министрий Советага

Оаха, «Салют-4» яха орбитальни Іилман станции «Союз-18» яха транспортни кемеи кийчдеча а дуккхача хана царга космически никъ байтача а дакъа лоацаш хиннача Іилмахоша, конструктораша, инженераша, техникаша, болхлоша, космонавташа доккха баркал оал КПСС Центральни Комитета, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета тха коллективаши организацеши болх беча хана халданза хьаллоацаш хиларах, из никъ чакхбаларца дувзаденна тхо даькъала дувцарах дег тІара моаршал тхоашка дайтарах.

Іилманеи халкъбоахамаи боккха лоархІам бола «Салют-4» яхача орбитальни Іилман станце борта тІа даь йоккхача комплексагІа дола тохкамаши эксперименташи толамца чакхйоахилга оаха хеталаьд Советски Союза Коммунистически парте хургйолча XXV съезда.

«Салют-4» яхача орбитальни Іилман станце хувцалуш экипажаш йолаш дуккхача хана баьча космически наькъо бакъдир из йоккхий торонаш, лакха эффективность йолаш хІама хилар. Іоаяьча опытага хьажжа оаха дІахо а эргайоахаш тоаергъя цу тайпарча станцей конструкцеш, цар тІа увттаергъя кердагІа йола оборудовани, Іилман аппаратура.

Оаха дика кхетаду мел бехктокхаме да машара гІулакха космически эренаш тахкареи, царех пайда эцареи Дай-мехка программа кхоачашъяра тха коллективашта партеи правительстваи хьалхашка оттадаь декхараш.

Доккха баркал оал оаха КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева тха балха цо йоккха терко ярах, советски космонавтика дегІайоалаяра халданза йоакхо ярах.

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, Советски правительстваиа тешам лу оаха Іилманеи халкъа боахама деррига доакъоштеи хьашт долча тайпара космически техника дІахо дегІайоалаяра деррига тхоашта ховр, низаш дІалургхиларах.

ТІАЙОАГІАЧА ПЯТИЛЕТКА ЧОТАХ

ИйслагІча пятилетка тІеххьарча шера задании пхе шера плани, ханал хьалха кхоачаш а еш КПСС XXV съезда сийлеица накъабахара доккхий социалистически декхараш тІаийцад Горячеводски бурув тохара балхий управлене бурув деттараша. СихагІа, кІоаргагІа, дарегІа бурув тохаргда яхача девизах къа а хьегаш, шерра социалистически яхь йоаржаяьй цар уж толамца кхоачашдара. Яхье баьниараша укх шера доаха къахьегама толамаш дика да. Бурув тохара ах шера план 114,6 процент кхоачаш а еш, планагІа лаьрхІачул совгІа цар техад 1477 метр бурув.

Уж толамаш доахача къаьстта дика къа а хьегаш хІанзлехьа шоай пхе шера задании кхоачашъяьй цхьайолча буровой коллективаша. Царна юкъе хьалха латтачарех я Мадаев Султана кулгалдеча № 103 йолча буровой коллектив. Ший пхе шера задании хІанзлехьа дикка тІеххоачаш а яь, тІайоагІача пятилетка чотах цо техад бІаьш метраш бурув. Иштта дика къахьегаш я укх деношка ворхІ бетта план кхоачашъяь йола Тамазов Владимир Дмитриевич керте латтача № 73 йолча буровой коллектив. Ер бутт боалехьа август бетта чотах цо тохаргда итташ метраш бурув.

ХІаьта ший пхе шера задании кхоачашъе а гарга я из.

Царел дукха тІехьа ца бусаш ба буровой начальникаш Яркин Тимофей Иванович, Лерсанов Султан, Кондратьев Леонид Николаевич керте латта буровой болхлой. ХІара сменагІа нормаш 120—125 процент кхоачашъеш къахьегаш ба уж.

Бурув тохара сухал лакхъярах, электроэнерги, химически реагенташ, кхыйола материалаш кхоярах, бурув тохарга дІабода мах лохбарах цу ерригача буровой коллективаша укх шера паччахьалкхенна кхоадьад 1180,7 эзар сом.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

«САЛЮТ-4» ЯХАЧА СТАНЦЕ ЭКИПАЖ ЛАЬТТА ЮХАКХАЬЧАЙ

ТАСС хоам

«Салют-4» яхача дуккхача ханарча орбитальни Іилма станце тІа советски космонавтий шоллагІча экспедице йІаьххача хана никъ белга толаме чакхдаьннад.

1975 шера 26 июле московски ха 17 сахьати 18 минути яьлча экипаж Советски Союза Турпал, СССР летчик-космонавт подполковник Климук Петр Ильичи Советски Союза Турпал, СССР летчик-космонавт технически Іилмай кандидат Севастьянов Виталий Ивановичи тІабола «Союз-18» яхача транспортни кема Іохара йола аппарат Советски Союзе хьалхе а белгалъяьча районе, Казахски ССР, город Аркалыка 56 километр къилбаседа-малхбоалехьа Іохайра.

Дай-мехка космонавтика исторе чухь эггара хьалха «Салют—Союз» яхача, пилоташ тІаболча комплексо дуккхача хана эггара бІаьхагІа — 63 дени буси никъ белга чакхлаьннад. Экипажо йизза кхоачашъяьй Іилма-технически медико-биологически тохкамаши эксперименташи яра тайп-тайпара программа. Космонавташа «Союз-18» яхача кема Іоховшача аппарата тІа лаьтта кхоачайир тохкамаш дарах хьахиннараш тІадола дукха материалаш.

Іохайшача моттиге космонавташта яьча медицински осмотро хьахьекхар йІаьхха хана космосе баь никъ цар дика лайнилга. Станце тІа дика болх белга вІаштІехьдаккхара а лаьтта Іохайшачул тІехьагІа реадаптаце хан-юкъ дика чакхъялга Іалашдара а беррига никъ беча хана экипажо чакхъяьккхар тренировкай лаьрхІа йола комплекс.

26 июле 13 сахьати 56 минути яьлча «Союз-18» яха транспортни кемеи «Салют-4» яха станции вІашагІкъоастайир. Оттаяьча хана болх бе йолаялийтар кема тормоз тохаш йола двигательни установка. Хьакъаьста, космонавташ тІабола Іохошара йола аппарат управлене а еш атмосфере Іолох а слар кІаьдла Іо а хайра. Хьалахара а кІалхарбахара а службана Іоховш йола аппарат бІарга а яйра из парашютаца Іоховча хана цунна лалла а хилар. Лаьтта Іобоссалехьа космонавташа новкъосташа Климукеи Севастьяновеи «Салют-4» яха станци кийчйир автоматически режиме дІахо никъ бара.

«Салют—Союз» яхача комплекса никъ беча хана космонавташа дукха теркам тІабахийтар лаьттан тІехье тахкара. Комплексни сурташ даьхар юкъерчеи къулбехьарчеи широташка уллача Советски Союза территорена. Никъ беш Маьлха активни доакъошка, лаьттан атмосфереи космически сигалеи хулача физически процессех маьхе Іилма информаци карахкаьчай. Уж тохкамаш даьд электромагнитни излученей спектра шеррача диапазоне.

ЙІаьххача хана космически никъ беча ханарча фактораша лер сага тІа мишта эц хьожаш даьд комплексни тохкамаш. Невесомосто беча Іоткъама профилактика яра йолча тайп-тайпарча средствашта тохкам баьб.

Полета программа ший къаьстта дакъа хилар перспективни космически кемайи дуккхача хана лаьрхІача орбитальни станцейи керда системаши приборашн леттІаяхара яь технически эксперименташ. Уж эксперименташ толаме чакхъяхар космически тохкамаш дара тІа-тІа чоалханегІара декхараш цун новкъосталца кхоачашдергдола космически техника дІахо тоаеш эргаяха йиш хургхилара дола тешал да.

1974 шера декабре дІа а болабаь ворхІ беттал совгІа «Салют-4» яхача станце никъ мел баьча хана цун бортови системаша лерттІа болх бир.

Цу хан-юкъа станце 3352 го баьккхар Лаьттан гонахьа. «Салют-4» яхача станце никъ беш космонавташа Климукеи Севастьяновеи «Союз-19» яхача кема тІа «Союз—Аполлон» яха программа чакхйоаккхача дакъа лаьцача космонавташна Леоновцеи Кубасовцеи шоаза бувзам оттабир.

«Салют-4» яхача станце тІа советски космонавтий экипажаша баь никъ толаме чакхбалар космонавтикана карагІдаьнна доккха хІама да.

ПРОПАГАНДИСТИ ДИКАГӀЙОЛА ОПЫТИ

«Красный молот» завода ролико-втулочни цеха коммунистически къахьегама школа занятеш массаза а ладувгӀарашта пайданеи цар кхетам чу дика лер юташ чакхъюьл. Из эггара хьалха пропагандиста цеха начальника Пучков Евгений Ивановича хьинарах тийша да. ХӀара занятега дика кийчлу из, темагӀа могадеш дола литература деш, завода, цеха вахарцара иллюстративни материал, цифраши факташи гулъю.

— Практико тешаву со, — йовх пропагандиста, — занятей идейно-теоретически боарам лакхбе гӀерта везилта. Ӏомаеш йолча темацара теоретически дешаш таханарча ден проблемашца, коллектива хьалхашка латтача декхарашца ма-хулла дувзадеш хилча занятешка дукхачох пайда лу ладувгӀарий къахьегама хьинар айдаре.

Занятешка ладувгӀарий теркам новаторий, производстве хьалха латтарий балха тӀабахийта гӀерт Евгений Иванович.

Иштта хилар «Социалистически яхь — къахьегама эффективность лакхъяра низ» яхача темагӀа занятеи чакхйоаккхача хана. Ше дӀаволалуш Евгений Ивановича белгалдаьккхар къахьегама овсарле лакхъяра социалистически яхь вӀаштӀехьъяккхар мел лоархӀам болаш да, мел теркам тӀабахийтаб КПСС XXIV-чеи профсоюза XV-чеи съездий, кхыча партеи правительстваи лоархӀамерча документаш тӀа.

Социалистически яхьа маӀанах ше дувцаш Евгений Ивановича доаладир «организованность, дисциплина, къахьегама овсарле хадданза лакхъяра, чоалханегӀча техникага довлара, къахьегамаи цунах хьахинараштеи кхом бара, балха ли хадданза лоацдара» яхь лоатта ца йича даргдоацилгах дола Ленина дешаш.

Цулухьа аьлар цо, кхетадеш ма-хиллара, вай парте боккха теркам тӀабохийт социалистически яхьа формаши методаши дегӀаккхувлара. ДӀахо пропагандиста доашхаш дийцар социалистически яхь вӀаштӀехьъяккхара хьакъехьа «Динамо» завода коллективо Ӏоаяьча опытах.

Из дош заняте дувца оттадар шийн бахьан долаш дар, хӀана аьлча 1973-ча шера II-ча квартале денз «динамовций» методагӀа болх беш я цех. Цу дийнахьа пропагандистои ладувгӀарашеи кӀоарга яьшхар къадьегама овсарле лакхъяра болхлоша хӀаране ши-ший планаш тӀаийярах латташ йола «динамовций» метод. ХӀара болхлочун производственни задане цифра мишта оттаю коммунистически къахьегама школе деша багӀараша дикагӀа кхетадергдолаш пропагандисто заняте йоязийтар из цифра оттаяра методика.

«Динамовций» метод Ӏомаярахи из балха юкъейоалаярахи болхлошта боалаш болча пайдах дика дийцар къамаьл даьча ладувгӀачо токара-расточницас Соловьева Александра Ивановнас.

— Социалистически яхьа бебе тайпаш цехе хьалхагӀа а леладаьдале а, — аьлар цо, — цхьайола ледарлонаш ювлийтар вай цу бехктокхамерча гӀулакха тӀа. — Социалистически декхараш хан-ханнахьа вай тӀаийдаьдале а цар итогаш квартале, кхыметтел шера а цкъа мара яцар. Цул совгӀа хала бар, масала, сверловщикеи токареи, штамповщикеи термистеи болх шоайла ниисбе, хӀаьта «динамовций» методо из де йиш хулийт. Иштта хӀанз къаьгагӀа гуш да социалистически яхьах хьахиннар а. ХӀанз хӀара болхлочун хьокхамий доска тӀара ха йиш я ше а шийн моллагӀча новкъосто а болх мишта бу, хьалхаваьннар е тӀехьавусар малав.

Иштта яхьах хьахиннар гуш хиларо, из шерра дӀадовзийтаро торо лу коллективе къахьегама овсарле лакхъяра тӀехь лоаттабеча къовсамах ма-могга пайда эца. Укхаза цхьаккха саг хилац новкъостал тӀехьаиса ловш, цулухьа хӀараваь керда резерваш леха, производствана лерттӀа пайда ца беш дӀаухийтар кӀезигагӀа хилийта гӀерт.

Белгалдаккха деза чоалхане экономически дешаш кхетадара шоашта гӀо дарах ладувгӀараша шоай пропагандиста баркал яхаш хилар. Ше массаза болх дукха болаш хуле а Евгений Ивановича ха карайоагӀа ладувгӀарашта эшача хана консультаци е, уж ца ховчох дӀаккхетабе.

Из санна уйла тӀа а яхийта пропагандисто беш бола болх лер ца юташ бовц. Занятешка балха дикагӀйола методаш Ӏомаеш, экономически оагӀорахьа уж тохкаш ладувгӀараша, шоаш дикагӀа къахьега болабалар совгӀа, тӀехьабусараш а хьалха латтарашта тӀакхе новкъостал ду. Цул совгӀа шошоай участкашкарча болхлошта дӀадовзийт цар «динамовций» метода маӀан, кхычарел из тӀех хилафах дувц.

Къахьегама толашагӀйола метод вӀаштӀехьъяккхарах ше дувцаш Евгений Ивановича из дуьз завода хьалха латтача производственникий опытаца, хьахьокх цар из мишта шоай балха юкъеккхувл.

Масала, ладувгӀарашта пайдане хилар дукхьал цхьаи шера шийн къахьегама овсарле 43 процент лакхъяьча шоай цехерча новкъоста Е. В. Полещук балхах пропагандисто дувцар. «Динамовций» из толашагӀйолча методах пайда а эцаш шоай къахьегама овсарле дикка лакхъяьрех ба ладувгӀараш автоматий наладчица В. В. Ясенкова, штамповщицаш К. И. Агафонова, З. М. Чиркова, кхыбараш.

Цхьаккха заняти чакхъялац укхаза гойтара пособех пайда ца эцаш. Уж е альбомаш тӀара кийчъярех хьаэц е завода, цеха, къаьсттача участка производственни хьокхамех дувцача диаграммай, графиккий хьысапе хьаю.

Пропагандисто завода вахарца дувзэ а деш чакхдоахача дешаро гӀо ду цар занятешкара хьинар айдарал совгӀа къахьегама хьинари шоашта тӀадиллача гӀулакхацара цар бехктокхами лакхбара а. Цун тешал ду школа ткъаь ладувгӀачун юкъера иттие «социалистически яхье котваьннар» яха знак лелаеро. Уж берригаш а коммунистически ъ къахьегама ударникаш ба.

Кагиркой балхах дӀаккхетабераш, уж шаьрача профессиональни наькъа тӀа боахараш а ба цу школа ладувгӀарашта юкъе. Иштта В. И. Карагодинас кийчваьв кхт къона болхло.

Дика кайоала рационализатораш а ба царна юкъе. Иштта ладувгӀараша Б. И. Беспалова, А. А. Кибаленкос кийчъяьча предложенеша дикка пайда бир производствана. ХӀаьта шеко яц цу цехе чакх мел доахача дикача гӀулакхашта юкъе пропагандиста Пучков Евгений Ивановича доккха дакъа доалилга.

Л. НЕДЕЛЬКОВА,
«Красный молот» завода партакабинета заведующи.

Нохч-ГӀалгӀай гӀишлошъеча управлене СМУ-8 цхьоалагӀча участка гӀишлошъераша хӀанз Грозне хьалдеш да 20 квартира йола цӀа. Укх шера сентябрь бетта из цӀа хьалдаьдаккха социалистически декхараш тӀаийцад цар. Уж толамца кхоачашдеш да. Цига къаьстта дика къахьег Р. Сайфутдинов керте латтача каменщикий бригада. Юкъера лаьрхӀача хӀара сменагӀа нормаш 130—140 процент кхоачашъю цо. Цига белгалбаьнна дика къахьегаш ба каменщик А. Музаев, электромонтер Т. Мальсагов, слесарь-монтажник Б. Сергеев, каменщик А.-Б. Катаев, кхыбараш.

СУРТА ТӀА: гӀишлошъераш А. Музаев, Т. Мальсагов, Б. Сергеев, А.-Б. Катаев.

И. Плиева сурт.

КЪОНА МЕХКДАЬТТАХО

Школе деша вагӀача хана денз лаьттан ченаш тохкарий къахьегам чӀоагӀа сакъердаме а пайдане а хеташ вар Баталов Мадин. Цудухьа е новкъосташа а, е цӀагӀарчара тамаш янзар Советски Эскаре гӀулакх даь а ваьнна цӀавеначул тӀехьагӀа цо Малгобекски буру тохара балхий управлене балха ваха лаьрхӀача. Малгобекски бурувдеттачарца болх беш волаш Мадина хайра старогрозненцаш тӀехкӀоаргача скважинашта бурув детташ болга. Цун дехаррах старогрозненцаш болча дӀахьо жавир из балха.

Тоъал ха дӀаяхай цу хана денз. Хьалха санна доацаш, кӀоарга Ӏомаяьй Мадин Пахрутдиновича буровика говзал, дийнахьа болх а беш грозненски политехнически техникума сайрийнара отделени чаккхьяьккхай, мехкадаьттаи газеи скважинашта бурув тохара техника диплом хьаийнад.

Цхьабакъда цу тӀа йисте доалаш дац Мадин Пахрутдиновича карагӀдаьннараш. Цу дерригнел совгӀа, новкъостий Ӏалаьмате боккха тешам болийтаб цо шийх. Новкъосташа сийдеш а лоархӀаш а из хилара тешал деш да массехказа депутаталла из хержар. Иштта укх шера а Нохч-ГӀалгӀай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла хержав Баталов Мадин Пахрутдинович.

— Пхи шу совгӀа ха я оаха цхьан болх бу, — яхаш дувц сменни мастера Александр Куприлловича Кедас. — Цу юкъа дуккхача скважинашта бурув техад оаха, царех цхьацдараш продуктивни йоацаш а нийслу. Цхьабакъда, къаьнача площада тӀара № 691, № 697 йола скважинаш чӀоагӀа пайдана, дукха мехкадаьтта луш я. Тхона боккха салоӀам хул цу дикача гӀулакха юкъе тхоай а дакъа хиларах.

Баталов Мадин Пахрутдинович къахьегаш волча бригада коллективо йилагӀча пятилетка диъ шера 13538 метр лоаман породашта бурув техад. Из планагӀа тоха дезачул 1423 метр дуккхагӀа да.

Доккхий къахьегама толамаш дахарах коммуниста Баталова 1973 шера «За трудовое отличие» яха медали, «1973 шера социалистически яхье котваьннар» яха сийлен знаки елар. Шийн гӀулакх дика довзаш а хьинаре къахьегаш а хиларал совгӀа, цо дукха общественни болх а бу. УБР парткома член, КПСС Старопромысловски райкома член, ВЛКСМ горкома член ва из.

А. ТИЩЕНКО.

СУРТА ТӀА: М. Баталов.
И. ПЛИЕВА сурт.

СПЕЦИАЛИСТА ХЬЕХАМАШ

МАССАНЕ А КХОАЧАШДЕ ДЕЗАШ ДАР

ХӀара професси ше-шийн белгалонаш йолаш я. Водителабалхо цунгара дӀадех дисциплина чӀоагӀа хилийтар. Фе хилар, хӀана аьлча дукха машинаша гӀашлойи лелача хатар хилар кхерам болаш дукха моттигаш нийслу. Нагахьа санна ца ховш а водитело автомашина харцахьа лоалле е из фе воацаш хуле автомашина йохаергья, нах лозабергба.

Водителан дисциплина керттердараш да: хаддаза транспорт наькъашка лелара бокъонаш телха ца яр, наькъашка лелача кхыча техникага, гӀашлошка хьожаш хилар, автомашина сиха лалла а ца гӀертаи сабаре хилар. Наькъашка моллагӀа хьовзам хила тарлуш дола гӀулакх нийслелча корзагӀваьнна, веха хила йиш яц водитель, ше техника кӀала втхар кхераш корзагӀваьннача гӀашлочун тара хила а йиш яц из, кхыча водитело наькъашка лелара бокъонаш толхаяьяле шига а веха воацаш фе хила веза хӀаравар.

Водителана балха чоалханерча хьалашка цунгара дӀадех даиз фе хулилга, фуннагӀа а нийсделча шийн легӀа доал деш хулилга, сов сиха ца лелаеш автомашина лелаелга, хьовзам хила тарлу моттиг нийсъелча воха ца вохилга, кхыдараш.

Авари ца хулийташ болх бара лоархӀаме да сабаре хилар, балха аравалалехьа йоагӀача тайпара наб яь хилар. КӀаьлвенна, наб янза е цамогаш волаш машина лехкаш хила йиш яц. Авари ца хулийташ болх бар водителаа балха а иштта предприяте а керттера хьокхам ба.

Водителаа-профессионала наькъашка авари е йиш яц моллагӀа а фуннагӀа а гӀулакх нийсдаларах. Дицдалийта йиш яц наькъашка транспорт лелара бокъонаша дӀалехачул сихагӀа автотранспорт лелае йиш йоацилга. ТӀонаькъашка, улицашка лела транспорт дукхагӀа ме хул чоалханегӀа хул водителаш наькъашка кхерамзле хилийтара дола хьалаш. Хьалха транспорт кӀезига йолча хана санна автомашинаш сиха лехка гӀертача водителаша наькъашка авари е тарлу. Кхы сихагӀа лалла йишйоацаш машинаш лехкараша, сиха йоагӀача транспортага цӀаьхха гола тохийтараша, ца йоагӀа маневрар ераша кхерамзле хулийт наькъашка. Сов сиха автомашинаш лехкача лихачашта хетт иштта сиха йоагӀача шоай машинех кхыбола водителаши гӀашлойи лора а луш шоашта викъ бутаргба аьнна. Сов сиха машинаш лелаеча лихачаша дукхьала дисциплина телхаяьца Ӏеш шоай болх ца ховш хилар а хьахьокх.

Транспорта сухал лакхъяраях яьй республике еррига ерча авареех 35 процент яраш, чӀоагӀа хала хатараш а хулаш. Цунна дуьзадена Нохч-ГӀалгӀай АССР МВД еяьча предложенех Нохч-ГӀалгӀай Министрой Совето республика наькъашка транспорт лелара даькъе укх тайпара соцам баьб: сахьата 70 километрал сихагӀа массе а тайпа грузови автомобилаш, мотоциклаш, мотороллераш леларгйоацаш: гаьнна дӀа-юха уха маршрутни автобусашкара дӀаийкхача еррига вахтови автобусаш, нах дӀаюха кхуьла грузови машинаш сахьата 60 километрал сихагӀа леларгйоацаш, шин шерал чухьнахьа стаж йолаш царна тӀера водителаш а хила йишйоацаш.

«Ростов—Баку» яхача тӀонаькъа тӀа къаьстта кхераме йолча участкашка сахьата 40 километрал сихагӀа автобус ца йохийтилга. Царех я Назрань, станица Орджоникидзевски, Ачхой-Мартановски, Урус-Мартановски, Советски, Шали, Гудермес, яха из цикъ хоадабеш йола моттигаш. Ломашкарча наькъашка 30 километр мара яха йиш яц. Грузови машинаш, мотоциклаш, мотороллераш шоашта йиллача бокъонех мара лела йиш яц цхьанакхьа, хӀаьта кхыйола транспорт а сахьата 80 километрал сихагӀа лелае йиш яц. Министерствашц, ведомствашц, кхыйола организацеш иштта шоай доалахьа автомобилаш ярашц транспорт мел сиха яха йишйолаш я хьахьокхаш йола знакаш оттае декхарийла ба.

Авари ца хулийташ болх бара лоархӀаме да техническидаькъе йоханза йолаш автомашина тешаме хилар. Технически даькъе эӀамига хинна а еха хилча транспорт гаражера араялийта йиш яц, кхераме моттиг нийсъелча тешаме а яц из. Двигатела во болх беш хилча перекрестке е чоалханерча участке еха саца тарлу автомашина. Автомашина еха хилча кхерамзле хилийтара чакхдаккха лерхӀар кхоачашде вӀаштӀехьдалац водителаа.

Гаражера аравалалехьа хьалхарча аргӀагӀа водителаа ледезар да рулевой управлени, тормозаш, чархаш, освещени, дӀа-юха хьовзалга хьахьокха указателаш, стоп-сигнал. КизгашцӀендергаш йоханза болх беш йий хьажар, хӀаьта наькъашка лелача хана хадданза карна тӀахьожам лоаттабар. НаӀарий чӀегаш, капота запораш а йоханза йий хьажа веза. Нагахьа санна наӀарий чӀегаш йоха хилча автомашина торнов техача е сихха дӀа-юха хьовзаеча хана наӀараш хьа а еллаенна хьовзам хила тарлу. Нагахьа капота запор еха хилча автомашина сиха йодача хана цунна дукхьалара мух чӀоагӀа хиларах капот хьалъай а енна дукхьала йоагӀа транспорт ца гуш виса тарлу водитель. Из авари яр кхерам болаш гӀулакх да.

Технически хьажар — пачхьалкхен боккха лоархӀам болаш гӀулакх да. Технически даькъе транспорт дикагӀа кийча ме хул дикагӀа вӀаштӀехьаргда производственни заданеш кхоачашъе, наькъашка хула хатараш кӀезигагӀа хилийта, пассажираш дӀа-юха кхузалилга а кхыдола а дешаш дикагӀа къоастаде. ДӀадахача шера а укх шера а даьча технически хьажара аналзо хьахьекхар транспортни предприятеша, кхыча организацеша цу лоархӀамерча гӀулакха дика кийчо яь хилар. Къаьстта цу даькъе белгала яьлар «Чечингстройтранс» объединене, «Красный молот» завода, Западни электрически сетий, Грозненски АТП, Автоколонна — 1571, «Грознефть» объединене Грозненски АТК, кхыча организацей коллективаш.

Иштта дика кийчо яьй ала йиш яц культура министерства, здравоохранене, коммунальни боахама, бытови гӀулакхаш деча, юрта боахама министерствай автобоахамаша, «Севкавнефтегазстрой» № 1 йолча автобаза, кхыча автобоахамий коллективаша.

Сунженски района XIX партсъезда цӀерагӀча колхозерча 69 автомашинах технически хьажар долча хана 44 автомобиль еха хилар. Технически хьажара эсала кийчо яьяр Грозненча пассажирски транспорта автобоахамаша, иштта Нохч-ГӀалгӀай транспортни управлене автобоахамаша. Цхьайолча предприятешка кулгалхоша лоадам боаза гӀулакх лоархӀ водителаша лоашкара болх бе йишйолаш ва аьнна тешам балара къахат даккхар. Масала, технически хьажар долча хана «Чечингстройтранс» производственни автотранспортни объединене медицински комиссех чакхваланза 80 водитель хилар. Нохч-ГӀалгӀай транспортни управлене — 100, хӀаьта «Чечингкооптранс» производственни автотранспортни объединене — 79 водитель цхьаккха тайпа медицински справка йоацаш бар.

Уж лакхе белгала мел даьха кхоачамбоацараш дӀа а даьха ерригача транспортни организацеша шоай болх цӀенхаштта тоабой кӀезигагӀа хургья еш йола авареши наькъашка хулаш дола хатараши.

А. КУРИЕВ,
Нохч-ГӀалгӀай АССР МВД ГАИ вокхагӀвола автоинспектор.

КОММУНИСТАШ ХЬАЛХА ЛАТТАШ

КПСС XXV съезда сийча къахьегама вахте а этта боккха толам бахкха хоагӀаьннад Нохч-ГӀалгӀай транспортни управлене коллективай — мухьаш дӀа-юха кхахьара нийслагӀча пятилетка план хана хьалха кхоачашъяьй цар.

— Управлене коллективашта юкъе социалистически яхье дикагӀа толамаш даьхачарех я И. А. Сапронов директор вола Грозненски автотранспортни предприяти., директор Б. И. Скулов вола № 1571 автоколонна. Автотранспортни предприяте ялх бетта план тӀехкхоачаш а яь, планал совгӀа 100 эзар сом пайда баьб.

А. Н. Варелас начальник волча локомотивни депо коллективо халкъбоахама мухьаш дӀа-хьа кхахьара ялх бетта план хана хьалха 102,2 процент кхоачашъяьй, мухьаш дӀа-хьа кхахьарга дӀабода мак 2 процент лохбаьб, къахьегама овсарле 1,8 процент лакхъяьй. Ах шера еза составаш кхувлача машиниста дӀа-хьа йигай 1546 поезд, планал совгӀа 650 эзар тонн халкъа-боахама мухь дӀа-хьа бихьаб. Кходаьд 300 тонн гаргга дизельни доагор. Депо планал совгӀа 73,4 эзар сом пайда баьб. Депо коллективо тӀаийцад вхе шера план 1 декабреи, хӀаьта пятилетка тӀеххьзоча шера план 20 декабреи кхоачашъе. Планал совгӀа 700 беза мухь тӀабола состав дӀа-хьа йига, заданел совгӀа 50 эзар тонн халкъбоахама мухьаш дӀа-хьа даьха, 50 тонн дизельни доагор кходе. Н. И. Радвая начальник волча Грозненски депо коллективо толамца кхоачашъяьй ах шера план, пайда бара план 114,2 процент кхоачашъяьй, къахьегама овсарле 110,7 процент лакхъеннай.

Вагонни депо коллективашта юкъе социалистически яхье хьалхара моттиг В. С. Беляеви начальник волча технически осмотр еча цеха коллективага я. Цеха коллективо декхар тӀаийцад шера планал совгӀа 12 эзар цистерна цӀенъяь кийчъе, шера заданел совгӀа 300 колесни пара ремонт е, нормагӀа латта езачул деповски ремонта 20 минут кӀезигагӀа цистернаш лоаттае. Промывочно - пропарочни станце цистернашта обработка ю ха 50 минут кӀезагье.

«Грознефть» объединене буруьв тохара балхий Октябрьски управлене буруьв тохара ялх бетта план 106,1 процент кхоачашъяьй, планал совгӀа 800 метр буруьв техад, буруьв тохача пайда эцаш йола балха ха 54,6 процентага кхачийтай, къахьегама овсарле лакхъяр план 110 процент кхоачашъяьй.

М. ПЛЮЩ,
КПСС Грозненски горкома инструктор.

ПРОИЗВОДСТВАНА ПАЙДА ЛУШ

«Старогрознефть» объединене рационализаторски новаторски балха юкъе дакъа лоацаш 125 совгӀа саг ва. Цар беча творчески балхо торо хулайт техника, производства технологи дӀахо тоае, производства кхоачамбоацараш дӀадаха. Ер шу доладелча гӀоне рационализатораша кийчъяьй бӀаь совгӀа рацпредложени. Кийчъяьча рацпредложенешка хьем боацаш хьож цехийи службайи кулгалхой, хӀаьта эшаш хуле технически совет а лу. Дуккхьала укх шера хьалхарча ялх бетта производствана юкъейиxьай 80 рацпредложени. Царех производствана 152 эзар сом пайда а баьннаб.

ХьинарегӀа болча рационализаторех га мехкадаьтта доаккха оператор Расенко Василий, слесарь Донго Иван, механикаш Новиков Василий, Колсильников Борис, иштта кхыбараш а.

Производствана юкъейихьача рацпредложенешта юкъе белгалъяккха йиш йолаш я 120 эзар сом пайда луш йола инженера Фомин Павлеи, Вытукин Александреи кийчъяь йола: «ТӀоанашкара давлени нийса лоаттаяра йола сооружени хувцар» яха рацпредложени.

Иштта чӀогӀа пайдане я инженераша Лембичеи, Штолеи, Шаумянеи кийчъяь «Блочни насосни станцена дистанционни управлени яр» яха рацпредложени. Цу рацпредложене пайда барал совгӀа, агрегаташта гӀулакх дар аттача доаккх, къахьегама овсарле лакхъю.

Г. ЛУКЬЯНОВ.

ДӀаяхача заман тӀехьадисача гӀулакхашта дукхьала

ЛОАРЗАГӀВАЬННАР КХЕТАВУ, НИЙСАЧА НОВКЪА ВОАККХ

ДегӀаенача социализма мохк а хинна вай Даьхе дӀаэттача хана Ӏалаьмате боккхача лоархӀаме да хӀара советски саг кӀоаргга коммунистически сакхетам, уйла а нисат а долаш, бакъахьара оамалаш йолаши уж хӀара дийнахьарча вахаре чакхйоахаши хилар. Вай социалистически таханарча вахарца тарлуш дац дӀаяхача замах юхедиса къаьна йирча гӀулакхаш, уж леладе гӀертараш.

Хала хете а, вай вахаре тахан а нийслу къаьнача Ӏадата а шариӀата а законегӀа, оамалегӀа баха гӀерташ бола нах. Къаьстта вайнаха юкъе. Из къаьгга белгалдаьккхал массехк шу хьалха хиннача КПСС Нохч - ГӀалгӀай обкома X пленумо. Цун соцамаш вахаре чакх а доахаш дӀаяхача замах юхедисача зуламеча гӀулакхашца, уж леладе гӀертарашца къовсам лоаттабеча, керда советски коммунистически законаши оамалаши вахаре чӀоагӀдеча дукхадар кхоач Советий исполкомий юрташкарча комиссешка.

ДӀадахача шера ноябре ерригача юрта сходе вӀашагӀъеллай бахача наха юкъера дӀаяхача замах оамалаши гӀулакхаши дӀадахаран керда советски оамалаши гӀулакхаши чӀоагӀдаран йола комиссе. Цунна юкъевоагӀа юрта лоархӀаш а сий деш а болча нахах 36 саг. Юкъарча вахаре хьинаре дакъа лацарал совгӀа юрта лоархӀаш а цар аьннар отташ а бола нах ба комиссе юкъебоагӀараш.

ХӀара дийнахьарча балха лаьрхӀа 15 саг юкъевоагӀаш совет вӀашагӀъеллай оаха. Вахаро хьахьекхар совет хилча пайданегӀа долга. ХӀана аьлча, моллагӀа къоастаде дезаш дош нийсделча еррига комисси вӀашагӀтоха атта дацар. Бетта шозза а кхозза а хӀанз совета заседанеш ю.

ЛаьрхӀа план а оттаяь дӀаболабир 1975-ча шера комиссе а совета а шоай болх. Цунна юкъедоагӀа дӀаяхача замах юхедисача гӀулакхашцен оамалашцен къовсам лоаттабара а керда коммунистически законаши оамалаши вахаре чӀоагӀдара а тӀадерзадаь тайп-тайпара гӀулакхаш.

Юххьанца денз къаьстта чӀоагӀагӀа терко еш дӀадолаьдир оаха тайпашта юкъера довнаши цатоамаши къоастаделга. Ховш ма-хиллара, дӀаяхача замах юхедисача тӀулахкашта юкъе эггара кхочагӀа а таханарча вахарца тардала йиш йоацаш а пхьенаш лелилга долга. Цудухьа доладелар тхо цу тӀера дӀа.

Комиссе дӀатехкача вӀаши довнаш долаш шин моттиг нийсъелар Долаков. Масала Бельтоев ГӀаьрсолта вошас вийнав Терлоев Мухтара вешийн воӀ. Из доацача довна, тӀехдаьнна къаракъ маларца нийсденнад. Саг вийначоа советски судо таӀазар даьд. Из шийна теха ха дӀатокхаш ва. ХӀаьта а, пхьа дӀа а хьийна ТерлоевгӀар тӀаккхувш хилар бахьан долаш, юрта баха йиш йоацаш кхычахьа дӀабаха баьйзар БельтоевгӀар. Цатоам этта шин тайпанна юкъе. Кхы мел дар дӀадаьлча, цо чӀоагӀа зе дора обществана. ХӀана аьлча лерттӀа болх бе йиш йоацаш, вӀаши лорабала, хьулабала безача хьалашка баьннабар шин тайпах бола нах.

Цу гӀулакха юкъеьлар юртара комисси. Шинна а оагӀонца дийцачул тӀехьагӀа вӀаштӀехьдаьлар цхьан сага даьча хӀаманна тайпашта а кхыча гаргарча наха а юкъе дов леладар нийса ца хиларах уж дӀаккхетабе. ХӀанз БельтоевгӀар а юрта юхабаьхкаб. Шаккхе а тайпан нах шошоай балхаш деш ба. Лаьца воаллар ха чаккхъяьнна цӀавенча цӀендаь дӀадаккха лерхӀ оаха из дов.

ДӀатехкача шоазткъа гаргга шу хиннад БатыжевгӀарнеи УзиевгӀарнеи юкъе дов дола. 1933-ча шера лаьца Батыжев Идриса да ИсмаӀал цӀа ца воагӀаш вейна дӀаваьннав. «Тха саг бехк боацаш, Узиев Калас харц тешал а даь, СибрегӀа вахийтача веннав», аьнна БатыжевгӀар пхьа дӀахьийнаб УзиевгӀарга. Цу хана денз дов даьттад шин тайпанна юкъе. Массехк, шу хьалха малар а менна ловзарга багӀаш юртарча цхьан саго, ше эгӀаз ма-ваххинге, Батыжев Идриса тӀехтохам баьб: «...Хье сел дика къонах вале, хьай наха Ӏовахьийта да дӀакийсевергвар Ӏа», — аьнна. Цу бус, Калий коа' а ваха урс хийтта цунна човнаш яьй Идриса. Из бахьан долаш суд а яь из текха цӀавена цӀагӀа ва Идрис. Цхьабакъда шин тайпанна юкъера дов латташ да.

Из дов дӀадаккхара шозза-кхозза заседани яьй комиссе совето. Царех эггара тӀехьаръяр 5-ча июле хиннай. Цу заседане шаккхе а оагӀув раьза хьлар дов комиссега хьадала а цо баьча соцама раьза хила а. ХӀанз аргӀанарча комиссе заседане довхой кулге а бига дӀадала мегаш да из дов а.

Цахалдаш тӀахьожам лоаттабу комиссе саг маьре яхача урдув ца даккхийттара гӀулакха а. Юрта саг йоалаяь, е маьре яха моттиг нийсъелча цига эггара хьалха кхоач комиссе членаш. Цар дӀахойт наӀий а эӀамигача сага а даьшка урдув даккха а дала а бокъо йоацилга. Цудухьа укх тӀеххьарча хана урдув даькъха а деина а моттиг яц Долакова.

Комиссе дехарах Долакоарча культура ЦӀагӀа моттиг а къоастаяь «Ираза цӀа» кийчдеш латт хӀанз. Цига торжественни хьалашка дӀаяздеш хургла эӀамига саги йоӀи кердача дезале вӀашагӀкхетар. Цу гӀулакха кийчо еш я комисси а совет а.

Дукха ха йоацаш лаьцачата цӀавена вар Милардоев Заьлмаха а. Хоза шийна балха а этта, хьаьнала болх бе йиш йолаш вар из. Цхьабакъда цо из даизар: тӀехдаьнна къаракъаш мела волавелар. Кастта алкоголик хилар цох а. Къаракъ доацаш вжача чифир мела волавелар, цӀагӀа дезала чай а ца луташ. Юртарча комиссе дехарах кастта алкоголизмана дарба деча моттиге дӀавохийтаргволаш ва Заьлмаха.

Долакоарча юрта Совета чуйоагӀаш я Инаркъе а. Цу юрта а шийн къаьстта комисси я. Цунна кулгалдеш ва Дай-мехка Сийлахь-боккхача тӀема ветеран Хамчиев Ювсап. Вай лакхехьа дийцача гӀулакхий хьакъехьа дика дӀаболабаьб шийн болх Инаркъерча комиссе а.

Шинна а юртарча комиссеша гучабаьхар цхьаннахьа балха боацаш бола нах. Уж 12 саг вар. Цар болх ца бара бехьанашка а хьежа горсовета боахамийи предприятейи кулгалхой новкъосталца цхьан-шин бетта балхашка дӀанийсбе вӀаштӀехьдаьлар юртарча комиссей. Совхозе свекла кхееча — Бархаиоев Хьажбикари Хамхоев Японцеи, МагӀалбикерча комсаш кхееча совхозе слесаралла эттав Алероев ТӀаус, городе мехкадаьтта доаккхача балха вахав Яндиев ИбрахӀим, иштта цхьаццанахьа дӀанийсбаьб кхыбараш а.

Юртарча комиссеша хӀанз дика вӀаштӀехьбаьккхабац керда советски законаш, оамалаш, цӀейш вахаре чӀоагӀдара гӀулакх. Из оагӀув тхоай ледарагӀа йолга ховш а цу лостама болх тоабара эшар де лаьрхӀа а я шин юртара комиссеш.

М. КАРТОЕВ,
Малгобекски района Долакоарча юрта Совета исполкома председатель.

СССР керттера энергетически пульт

Дунеи тӀа эггара йоккхагӀа ярех дистанционни управлени хургйолча Советски Союза Цхьана вӀашагӀкхетача энергетически система керттерча пульта монтаж Москве чакхйоалаш латт.

Цхьана вӀашагӀкхетача энергетически система чуйоагӀа мехкарча 11-пех 8 йоккха энергетически объединени, цунна чуйоагӀа 140 миллион киловатт гаргга еррига мощность йола 700 гаргга электростанци.

Ерригача энергосистема звеноша болх мишта бу хьахьокхаш йола дуккха босбола индикатораш я керттерча пульта щита тӀа. Щита аьтта оагӀорахьа — специальни табло я. Керттерча диспетчера пульта тӀа — телевизионни экранаш я.

Пульта цхьайола аппаратура СЭВ членаш долча кхыча мехкашкара — Венгрера, ГДР, Польшера, Чехословакера ена я.

Сурта тӀа: йиъ бӀаь квадратни метр йолча зала чу дӀанийсъяь я Советски Союза Цхьана вӀашагӀкхетача энергетически система керттера пульт.

(АПН).

ШОАШТА ХОВР, НИЗ ДIАКХОАЧАР ДЕШ

Нийслаг1ча пятилетке шоашта хьалхашка латта деккараш толамца кхоачашдеш хьабоаг1а тха совхоз къахьегамхой, къаьстта ялата культураш кхееараш. Цунна тешал ду цар гойтача хьокхамаша а.

Иштта, нийслаг1ча пятилетка планаг1а паччахьалкхенга 570 тонн дохка дезаш хиннача дин шера дукха х1ама ца этташ 1100 тонн ялат дехкад цар.

Толамца къахьийгар укх шера а. Х1ара гектара т1ара план 17 центнер йолаш 20 центнер совг1а ялат чудера. Цу г1улакхо торо хилийтар 15 тонн планал совг1а а долаш паччахьалкхенга 60 тонн ялат дохка. Из дика толам ба.

Цхьабакъда, тха боахаме кхееча юрта боахама культурех керттера яр комсаш я.

Пятилетка т1ехххьарча шера план 6400 тонн йолаш паччахьалкхенга 7000 тонн комсаш д1аяла социалистически декхар т1аийцад тха совхоза комсаш лелаераша.

Шу доладелча денз хьалхашка латта декхар кхоачашдара къахьегамхой уйла т1аерзаяра, х1аьта цар балхацара моральни а материальни а безам совбаккхара лаьрхх1а мероприятеш в1ашт1ехьъяьхар совхоза партийни, профсоюзни организацеша.

Болхлошта, звеношта, бригадашта, отделенешта юкъе а социалистически яхь йоаржаярай из нийса лелаелга в1ашт1ехьдаккхари къаьстта теркам т1абохийт совхозе.

Яхьа итог х1ара дийнахьа ю. Шоай балха декхараш т1ехкхоачаш а деш къаьстта дика къахьегараш та, духхьала уж болх беш болча моттигашка д1а а ухаш, ахчан премеш, х1аьта яхье хьалхара моттиг яьккхачарна карара кара лу ц1е вымпелаш тел.

Дикаг1болча къахьегамхой балха опытах дувцаш х1ара дийнахьа «Молния» яха къахьегама листокаш арахец, цар сийна Ц1е байракх айю. Наха юкъера социалистически яхь дикаг1а в1ашт1ехьяккхар дукха керда, хьалха ца хинна г1улакхаш юкъедоаладаьд совхозе.

«Профессех дикаг1вола болхло» яха ц1и тилларан «Лаьтта леладара лакха культура йола бригада» яха ц1и тилларан бокъо яккхар дукха яхь йоаржаяьй наха, бригадашта юкъе.

«Профессех дикаг1вола болхло» яха ц1и лелаеш ба х1анз шофер М. Тагиров, тракторист И. Тумаев, комсаш лелаераш М. Масиева, В. Смирнова. Х1аьта «Лаьтта леладара лакха культура йола бригада» яха ц1и лелаэ бокъо Казачков Александра кулгалдеча бригадас яьккхай.

Шовех еча йоакхонга хьежа хьаьнала къахьег совхоза болхлоша. Агротехнически дикаг1йолча хана лаьтта к1алара хьамукъаяьха, е1а, шпалерах хьалйийхкар еррига комсаш. Из культура нийлха йолча моттигашка къона комсаш д1аег1ар, дукха кхы балхаш дир.

Б1аьстан балхаш сихен дикей чакхдахара. «Чеченингушвино» объединене юкъейоаг1ача совхозашта юкъе яьржача яхье хьалхара моттиг яккхарах «Чеченингушвино» объединене, х1аьта кхачан промышленноста профсоюзни обкома карара кара тела Ц1е байракх елар тха совхоза къахьегамхошта.

Х1анз т1ате11а комсашта вегетационни хьисапе хий дуллаш да боахаме.

Белгалдаккха доаг1а, гидростроителаша тха боахамера система тоаяра болх дуккха т1ехьабаккхар бахьан долаш, нюнь бутт чакхбоаллаш мара комсашта хий дилла доладе тха йиш ца хинналга. Цудухьа из болх мамогга сихаг1а чакхбаккха безам болаш деррига низаш оарцаг1даьхар совхозе. Балха ха т1ехьаяьннай аьнна д1адоладаь г1улакх юха ца соцадеш, къахьегаш ба х1анз хий дуллаш бола беррига нах. Цудухьа цу балха т1а толамаш даха карагI а дувл.

Дийнахьен буси къахьегаш х1анзле лоацпача хана шозза вегетационни хьисапе хий диллад. Укх деношка кхозлаг1а хий дилла доладаьд комсашта.

Из болх къаьстта дика цхьоалаг1ча отделенера А. Казачкина бригаде чакхбоаккх. Бригадерча комсашта шин сменаг1а хий дуллилга в1ашт1ехь ца дьаккхача йиш йоацилгах нах кхетабе караг1даьннад цун. Х1аьта норма шозза т1ехкхоачаш ца еш цхьа болхло д1аводац кхай т1ара. Уж ба трактористаш Халиков Артем, Амиров Ахьмад, хий дулларaш Тавзаралиев Хайрудн, Умаров Яхьья. Цар хьинаре къахьегар бахьан долаш халданза хий доег1а кхашка.

А. Казачкина бригадагара хьокхам а ийца хий диллара болх шин сменаг1а бергболаш в1ашт1ехьдаьккхад Снежев Петра бригаде а. Хий диллара план а х1аьта хьалхашка латта декхараш а кхоачашдара дукха т1ехьайнсац Петра бригада.

Иштта, КПСС XXV съезда дикача толамашца накъабахар дукхьа шоашта ховр, могар, низ д1акхоачар деш къахьег нийслаг1ча пятилетка укх т1еххьарча шера тха совхоза кхаш, комсаш лелаераша.

Т. ТОЛОКОННИКОВА,
Наурски района «Комсомольский» совхоза керттера агроном.

ХЬАЖКIАШ ДИКА ХЬУВКЪИЙТАРА

Тха механизированни звено 250 гектара т1а ялатийна лаьрх1а хьажк1аш 100 гектара т1а гидуарrаш кхедеш я укх шера. Соца цхьапа болх беш ва кхы шин механизатор — Арсакиев 1ийсаи Булгучев Юсапи.

Республике 120 эзар тонн фуалъяьха хьажк1аш чуэцара йолча социалистически яхьа юкъе а яха хьалхарча деношка денз хьинар кхо ца деш къахьегаш хьайоаг1а тха коллектив.

Агротехнически нийсаг1а доарх1ача ханашка эзба аьхача дика кийчдаьча лаьтта д1айийнай хьажк1аш. Дерригача кхай т1а ширдаьнна кхо диллад. Цкъа хьажк1аш д1аелехьен шозза уж т1аяьнначул т1ехьаг1ен маккхаш даьхад. Хан-ханнахьа шозза культиваци яьй.

Б1арг белабеш дика хьалъэттар хьажк1аш. Укх шера дог1аш геттара к1езига хилар бахьан долаш йокъалах йовра кхерам т1аэттар хьажк1ашта. Тха кха хий дуллаш дацар. Цхьабакъда хий 1одоача хьоарсама юкхе улл из. В1аши дага а даьнна цунах пайда эца лаьрх1ар оаха. Из тха в1аш1т1ехьа а даьлар.

Эгара хьалха хьажк1ий мут1араштa юкъе хаошаш даьхар оаха хий д1акхача йиш мел йолча кхай даькъ т1а. Цул т1ехьаг1а совхозера насос а ийха из д1аоттайир хьоарсама йисте. МТЗ-50 трактора мотора новкъосталца болх бу насоса. Цо хьаоза хий турбашка г1олла кха йистте цхораг1а даьккхача харшах хьадоаг1а, цу чура хьажк1ий мут1араштa юкъе даьхача хаошех д1алода 180 гектар хулача кхай юкъе кхаччалца.

Цу тайпара тха в1ашт1ехьдаьннад 80 гектар совг1а йолча хьажк1ашта шозза-кхозза кхоачамхиллал хий дилла. Цул совг1а хий дуллача хана х1ара гектара т1а 1,5 центнер йолаш нитроаммофос а техай оаха.

Оахош лелаеча 250 гектарах х1аране т1ара 25 центнер фуалъяьха хьажк1аш чуэца езаш да тхо планаг1а. Х1аьта хий диллача кхай т1ара хьажк1аш шеко йоацаш дика хьаувкъаергья. Цигара х1ара гектара т1ара 40 центнер хьажк1аш чуэца лерх1 оаха. Цо тхона торо дургья хий д1а ца кхоачача моттигашка йокъал бахьан лохбенна хьувкъам меттаоттабе а, пятилетка чакхйоалача шера хьажк1аш кхеяра декхараш кхоачашде а.

Цу г1улакхa тхоай хьинари низи ца кходен къахьегаргда тха механизатораша.

У. КЕЛИГОВ,
Малгобекски района «Ингушский» совхоза кхоалаг1ча отделенера звеньевой.

ТЕШАМЕ ДА Г1УЛАКХ

Малгобекски района «Кавказ» колхоза йиълаг1ча производственни участке ялатийна хьажк1аш кхееш а тха звено. Тха деррига лаьтташ дог1ан хьисапе хий тоха йиш йолаш кийчдаь да.

Республике г1олла 510 эзар тонн ялати, цу даькъе 120 эзар тонн хьажк1аши яхара д1аболабаь болам хьал а лоацаш оаха дош деннад планаг1а 30 центнер йолча х1ара гектара т1ара 40 центнер фуалъяьха хьажк1аш чуэца.

Из декхар кхоачашдара дукхадар даь чакхдаьннад. Ханнахьа а дика а лаьтта кийчдеш, хьажк1аш д1аювш, царна 1унал деш хьинар кхо ца деш къахьийгал аз а са новкъосташа а Шмаковг1ар Анатолеи Николаяси.

172 гектар хулача хьажк1ий кхай т1а хан-ханнахьа маккхаш даьхад. Хьажк1ий мут1араштa юкъера оасар д1адоаккхаши лаьтта цамцадоаккхаши шозза культиваци яьй. Культиваци эча хана нитроаммофос техай.

Къаьстта теркам т1абахийта леладаьд оаха укх шера хьажк1ашта хий диллара г1улакх. Агрономаца дага а доалаш хан-ханнахьа лаьттана кхоачам хулийташ кхозза дог1ан хьисапе хий техад оаха деррига тхоай хьажк1ий кхай т1а. Х1аьта хьажк1аша кхи хьоасен боаккхача ханз г1улакх тешамег1а хилийтара диазлаг1а харшех хий диллар.

Укх шера ч1оаг1а йокъал хиннаяле а ма-эшша т1упал хиннай тха хьажк1ашта. Цудухьа дика тоаенна хьу санна латт уж. Укх шера хьажк1аш кхеяра т1аийца социалистически декхараш т1ехкхоачашде лаьрх1а да тхо. Из г1улакх тешшаме а да.

А. ЗАРУДНЕВ,
Малгобекски района «Кавказ» колхоза звеньевой.

КАРАГIДАЬННАЧОХ КХОАЧАМ ЦА БЕШ

Д1адахача шераца нийслача дика толамаш доахаш хьабоаг1а укх шера Наурски района «Терский» совхоза хьайбаш леладераш.

Иштта, соахка ялх бетта паччахьалкхеша 661799 килограмм шура д1аенна хиннаяле, укх шера ялх бетта 682631 килограмм д1аеннай. Х1аьта белгалдаккха доаг1а доахан а совхозе соахкарчул к1езигаг1а долга.

Шоллаг1чен, кхоалаг1чен, йиълаг1чен отделенешка кхо шурий-товарни ферма я совхозе. Царна юкъе яьржача социалистически яхье ах шера итогех хьалха М. Эльхаджиева кулгалду шоллаг1ча отделене ферма коллектив хилар. Х1ара кхоабача 1аттагара 1380 килограмм шура яьккхар цу коллективо ялх бетта.

Яхье шоллаг1а моттиг Р. Мизиева кулгалдеча кхоалаг1ча отделене фермага кхаьчар. Ялх бетта х1ара кхоабача 1аттагара цу ферме 1234 килограмм шура яьккхар.

Цхьабакъда М. Эльхаджиева кулгалдеча коллектива ах шера итогех дукхаг1а шура яьккха яле а, соахка ялх бетта баьча балхаца нийслача укх шера дикаг1а кхоалаг1ча отделене ферма коллективо бу болх. Соахка ялх бетта яьккха хинначул 322 килограмм дукхаг1а шура яьккхай х1ара кхоабача 1аттагара укх шера цу юкъа Р. Мизиева кулгалдеча ферма коллективо. Из геттара боккха толам ба. Х1аьта шоллаг1ча ферма коллектива хьокхамаш дукха хувцаденналац.

Мишта караг1даьннад кхоалаг1ча ферма къахьегамхошта шура иззал алсамъяккха?

Совхоза керттерча экономиста Заярко Антонина Петровнас кулгал а деш марксизма-ленинизмаи школа я совхозе болх беш. Марксеи Ленинеи яздаь балхаш 1омаларал, тахкарал совг1а экономикаца буззам бола дешаш а къестаду школе.

Цкъа кхоалаг1ча отделене ферма экономиках, балхах лаьца дош дийцар школе. Цул т1ехьаг1а школе дешаш бола берригаш а цу ферме баха хилар. Ерригача балха процессашка хьежар. Ц1енхашта хьагучадаьхар ферма т1ехьаюсаш хилара деррига бахьанаш. Иштта, белгалдаьккхар, эгара хьалха, ферма коллектива къахьегама дисциплина во хилар. Из г1алат ферма кулгалхой беккаг1а нийсдеша хиннадар. Х1ана аьлча наьха балхацара моральни а материальни а безам совбаккхара, х1аьта къахьегамхой балха хьалаш аттача дахара деш х1ама дацар ферме. Иштта, хьайбай помещенешкара кхо, нувхаш арайоахаш, доакъар дуллаш йола транспортераш, х1аьта механическа бож бетта установкаш яр ферме, цхьабакъда болх беш-м яцар. Из бахьан долаш помещенеш ц1енъяра, доакъар диллара, бож беттара балхаш кулгкара де дезаш бар фермера хьайбаш леладераш. Цул совг1а социалистически яхьа шийханнахьа итогаш яцар, яхье хьалхле яьккхар ц1еча вымпелаца е ахчана наггахьа мара белгалваккхацар. Цудухьа нах а ха яккхар дукхьа боаг1аш санна ухар балха, безам боацаш кхоачашлора шоаш хьадер а. Из бахьан долаш к1езига яр йоаккха шура.

Ферма балха повкъарло еш дола, х1аьта шоаш хьагучадаьха г1алаташ совхоза директорага, специалисташка д1адийцар. Цар а техкар из г1улакх. Цул т1ехьаг1а гучадаьнна кхоачамбоацараш д1адахара лаьрх1а мероприятеш чакхъяьхар.

Х1анз денгара денга тоалуш да ферма г1улакхаш, т1аккхет йоаккха шура.

Доаркашта юкъе совхозе яьржача яхье ах шера итогех хьалха шоллаг1ча ферма доярка Устарханова Люся хилар. Ялх бетта х1ара кхоабача 1аттагара 1894 килограмм шура яьккхар цо. Районе д1абахача ялх бетта цул дукхаг1а шура «Красное знамя» колхоза Гайрбекова Асмертас мара яьккханзар. Из толам баккхарах Люсяй сурт района Сийлен доска т1а даьккхар.

Совхозе яьржача яхье шоллаг1ен кхоалаг1ен х1ара кхоабача 1аттагара 1645 килограмм шура яьккха Исаева Замлани 1620 килограмм яьккха Усманова Халипати хилар. Царел дукха т1ехьабисанзар доаркаш Исаева Яха, Завраева Зина, Юнусова Исмани.

Совхоза ткъаь цхьатта доаркаx ткъаь пхеппе шура яккхара шоай социалистически декхараш кхоачашдир.

Караг1даьнначох кхоачам ца беш хьокхамаш кхы а алсамлаха г1ерташ болх бу совхоза шурий-товарни фермай болхлоша укх июль бетта а. Иштта, нагахьа санна соахка 20 июль т1аккхоачаш х1ара кхоабача 1аттагара 1178 килограмм шура яьккха хиннаяле укх шера цу юкъа 1322 килограмм яьккхай.

Х1анз т1ате11а 1ан замалахьа чусоцадергдолча хьайбашта доакъар 1алашдеш ба совхоза къахьегамхой. Ткъоалаг1а июль т1аккхоачаш 15760 центнер йол, 7660 центнер ча, 200 центнер совг1а баьций витаминни хьоар 1алашдаьд. Ноаг1а йоакхо ю совхозе доакъар мамогга дукхаг1а 1алашде йиш хулийтача торонех пайда эцара а. Хьалхе баьча бартах Херсонски областа боахамашка мукха ча 1алашдеш я совхозера цага яхийта бригада.

М. ХАМАТХАНОВ.

Совхозера техникум

Советски Союзе 600 совг1а юртбоахама техникум я, царна юкъе 205 совхоз - техникум а йслаш. Производстваи техническа 1алашони боарамга диллача хьалха латтача боахамай база т1а в1ашаг1ъэкха юкъера специальни дешара заведенеш я уж.

Эстоне юкъера специальни образовани йола юрта боахама специалисташ духхьал цу тайпарча совхозашкарча техникумашка кийчбу. Яноде—Эстоне къилбаседен даькъ т1арча боахаме—дешаш ба хургбола агрономаш.

Юрта боахаме болх бе лаьрх1ача кагийча наха юртарча техникумe к1оаргга теоретически дешар а хьех, практически болх бе а 1омабу уж. Хьалхачa курсашкарча студенташа шоай дешара практика укхаза совхозе д1ахьу, лаккхерча курсашкарча студенташа республика кхыча боахамашка д1а а бахе опытни специалисташа кулгал а деш к1оаргду шоай дешар.

Юрта боахама къонача специалисташа агронома дипломаца цхьана юкъера образовани яккхарах дола. мехка лаккхерча дешара заведене ваха йиш йола аттестат а д1аэц.

СУРТА Т1А: Яндерча (Эстонски ССР) техникума дешара корпусаш. Укхаза кийчбу юрта боахама специалисташ.

Ю. ВЕНДЕЛИНА сурт.
АПН.

ОАРЦАГIЪЯХА ЕРРИГА ТОРОНАШ

Дикача толамашца чакхдаьккхар Гудермесски района хьайбаш леладераша нийслаг1ча пятилетка т1еххьарча шера хьалхара ах шу. Иштта, паччахьалкхенга ах шера планаг1а 2500 тонн йохка езаш хиннача 2704 тонн шура еххар.

Района колхозаштен совхозаштен юкъе яьржа хиннача социалистически яхье хьалхара моттиг «Новогрозненский» совхозо яьккхар. Паччахьалкхенна шура йохкара ах шера план 144 процент кхоачашйир цу боахама хьайбаш леладераша, х1аьта яхье шоллаг1а моттиг яьккхача «Восточный» совхоза — 127 процент, кхоалаг1а моттиг яьккхача «Кавказ» колхоза — 120 процент кхоачашйир паччахьалкхенга шура йохкара план.

Района кхыча боахамашка долчул эгара дукхаг1а хьайбаш «Гудермесский» совхозе да. Дика лоарх1абедар шоашта хьалхашка латтача декхарех цу боахама хьайбаш леладераш а. Иштта, паччахьалкхенга шура йохкара ах шера план 102 процент, х1аьта дулх дохкара — 106 процент кхоачашйир цар.

Района доаркашта юкъе ах шера эгара дукхаг1а шура «Дружба» совхозерча Паршина Александрас яьккхар, х1ара кхоабача 1аттагара — 2096 килограмм. Из саяна шоай социалистически декхарех дика лоарх1абир х1ара кхоабача 1аттагара 1904 килограмм шура яьккха цу совхоза доярка Куркина Александра а, х1ара кхоабача 1аттагара 1842 килограмм шура яьккха «Гудермесский» совхоза доярка Тазибиева Умха а, х1ара кхоабача 1аттагара 1752 килограмм шура яьккха «Терек» совхоза доярка Межидова Човка а, дукхха кхыбараш а.

1аьсий кхоабараштa юкъе геттара дика толам баьккхаб «Кавказ» колхозерча З. Цогуевас. Шовзткъеи итт 1аьлиг да цо кхоабаш. Дийнахьен буси х1аранена план 500 грамм йолча 710 грамм дулх т1аккхетийт цо.

Голамаш доах ший балха т1а «Гудермесский» совхозерча хьаккарч лелаеча Бойко Аннас а. План 350 йолча 433 хьакхий хурск хьалкхеяьй. Х1аьта х1аране дозал 18 килограмм я.

Паччахьалкхенга хьайбай продукци йохкара ах шера план кхоачашъяьва боахамаш а да районе. Иштта, дулх дохкара ах шера план 83 процент, шура йохкара — 76 процент мара кхоачашъе караг1даланзар «Дружба» совхоза хьайбаш леладерашта, х1аьта «Терек» совхозо 56 процент мара кхоачашъянзар паччахьалкхенга дулх дохкара ах шера план.

Паччахьалкхенга йохкача продукце дикал во хилар бахьан долаш дукха зе хул боахамашта. Иштта, паччахьалкхенга ах шера планага хьежжа йохка караг1 ца доалаш 197 тонн шура т1айнсар «Дружба» совхоза. Цунах 63 тонн шурий хьоанал 3,23 процент мара йоацаш хилар бахьан долаш т1айнсар. Из кхоачамбоацар нийсдаларах хьайбай боахамо 13 эзар сом зе дир совхоза. Цу тайпара г1улакх нийсделар «Терек» совхозе а. Хьоанал боарамал к1езигаг1а йолаш яр цар паччахьалкхенга йохкаш хинна шура. Из бахьан долаш совхоза 5 эзар сом зе хилар.

Паччахьалкхенна дулха д1алу хьайбаш дозал к1езига долаш, тоаденна доацаш хилар бахьан долаш а доккха зе хул районерча колхозаштен совхозаштен. Масала, хьалхарча ах шера паччахьалкхенга дулха д1аденна х1ара хьайба юкъера дозал 244 килограмм мара йоацаш дар, х1аьта царех 25 процент боарамаг1а тоаденна доацаш дар. Из бахьан долаш районерча колхозаштен совхозаштен 21 эзар сом зе хилар.

Дика в1ашт1ехьдаьккхад доакъар 1алашделга «Терек» совхозе. Масала, баьций витаминни хьоар план 500 тонн йолаш 520 тонн даьккхад цу боахаме. Цхьабакъда, еррига район хьайийцача доакъар 1алашдара балхаш во в1ашт1ехьдаьхад. Иштта, шера 1алашъе езачох йол — 46 процент, ча 17 процент, баьций витаминни хьоар — 49 процент мара 1алашдаьлац.

Нийслаг1ча пятилетка т1еххьарча шера кхоалаг1а квартал хьайбаш леладераштa геттара бехктокхаме ха я. Хьайбай продукци яккхара, доакъар 1алашдара цу юкъа данза дисар йиълаг1ча квартале даь даккха геттара хала хургда. Цудухьа укх шера шоашта хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдера еррига торонаш оарцаг1ъяха, низ, хьинар кхо ца деш къахьега деза хьайбаш леладераша кхоалаг1ча квартале.

И. ЛЮТЕРОВ,
юрта боахама продукци кийчъяргеи дикалгеи хьожаш йолча Гудермесски районерча паччахьалкхен инспекце инспектор.

ЛАЬТТАН ХЬУВКЪАМ ЛАКХБАРА

Укх шера йоачаш к1езига хилар ч1оаг1а 1аткъад юрта боахама культурашта. Цудухьа деррига низаш оарцаг1даьхад тха района юрта къахьегамхоша долаш долча хий дехкача лаьттаех дикаг1а пайда эцара, уж дукхаг1а хилийтара, дог1ан хьисапе хий деттача техниках лертт1а пайда эцара. Йолаш йолча торонех дас санна пайда а эцаш къахьеге торо хургья пятилетка чакхйоалача укх шера юрта боахама продукташ яхарен уж паччахьалкхенга йохкарен планаши т1аийца социалистически декхараши толамца кхоачашде.

Мишта пайда эц йолаш йолча торонех?

Хий дилла йиш мел йолча боахамашка йолча торонех пайда эц. Тайп-тайпара методаш юкъе кхувл ахархоша. В1алла торо йолча хий дехка лаьтташ шерлу. Масала, нагахьа санна ер шу долалуш «Шалинский» совхозе хий дехкаш 262 гектар хинна яле, х1анз цхьа эзар гектар я цу боахаме. Дукха къахьийгар совхоза администрацеи парткомои хий дехкача лаьттаех пайда эцаран уж дукхаг1а хилийтарaн къахьегамхой уйла т1аерзаеш.

Керда каналаш даха торонаш лахар боахаме, керда гидротехнически г1ирсаш хьалдаьд. Х1анз хий ца дехкача лаьтташ т1а 1ан замалахь хий дехкаргдолаш г1ирсаш деш латт цу совхозе. Цул совг1а уж деррига балхаш совхозо ше даьд, д1адахар ялх эзар сом мара даьц, из укх шера юхаметтаоттаргда.

Лоалахарча «Автуринский» совхоза 1ама чура 200 гектара т1а хий детта йиш я. Т. П. Горбатенкос кулгалдеш хий деттача ерригача техниках дика пайда эц цу боахаме. Цкъа д1айийча дукхача шерашка хьахулача баьций 300 гектара т1а шозза хий диллад. Цу лаьттан т1ара шозза бун хьакха хий дехкачара доакъар кийчдара план т1ехкхоачашъяьй. Специалисташа лерх1ачох кхы а шозза хий дилла, шозза хьакха йиш я цу кхай т1ара буц.

Ханнахьа хий диллача гурахьа ялат дийнача 300 гектарах х1аране т1ара 25 центнер совг1а ялат чуденад, х1аьта цхьоалаг1ча отделене 93 гектарах х1аране т1ара 35,3 центнер яьккхай. Из укх шера районе эгара лакхаг1а бола хьувкъам ба.

Цу боахаме дийнахьен буси хий дехк хьажк1ашта, кхыметтел дог1а делхача хана а. Хьалха хий ца дехкаш хиннача Висит(а)ев 1аддал-Хьамида звенос леладеча лаьтта т1еххьара культиваци еш харшаш даьхар окучникаца. Х1анз х1ара гектара цхьа эзар кубически метр кхоачийташ хий дехк цар. Планаг1а х1ара гектара т1ара 40 центнер яккха лийрх1ача шоай торонашка а хьажа 55—60 центнер фуалъяьха хьажк1аш чуя дош деннад 1.-Хь. Висит(а)ева звенос.

Х1анз шозлаг1а хий дуллаш ба уж. Хий дехкача овсарле лакха йолаш къахьег къаьнарча поливальщикаша Альбеков Соипа, Джабраилов Шамсудина.

Вегетационни хий дулла ха хьат1аэттача денз гурахьа дийнача ялаташта, цкъа д1айийча дукккача шерашка хьахулача культурашта хий детташ я ДДН-70 яха агрегаташ. Х1анз шин сменаг1а болх беш 300 гектара т1арча шекара свеклана шозза хий техад шин агрегато. Къахьегама овсарле лакха йолаш болх бу машинисташеи цар помощникашеи Баштаев Ширвание, Исмаилов Нажмудина, Усихаджиев Махьмада, Гасанов Гасана. Х1ара пхи ди массазза доал хий дехкача къахьегарий балха итогаш ю. Кулгашца а машинашца а хий дехкараштa 10—20 сом, кхоккха килограмм ялат, дулх совг1ата лу. Бел бе йоаллаш лел дийнахьен буси хий деттача машинашта, наха хий хьахеца Дадаев Амади. Хадданза т1ахьожам доаттабу гидротехника Т. П. Горбатенкос. Цудухьа х1ара гектара хий в1акхоачийт, хьувкъам дика а ба.

Укх шера юххьанца шозлаг1а юв культураш д1аеле хий дилла болабеннаб укхаза.

«Предгорный» совхозе хий дехкача 700 гектара т1а д1айийнай доакъара культураш. Цу ерригача майда т1а шозза хий дилла а даьнна х1анз кхоалаг1а дилла доладаьд.

Белгалдаккха деза совхоза кулгалхоша, партийни профсоюзни организацеша укх шера а хий диллара боккха теркам т1абохийташ хилар. Хий ца дехкача а хий дехкача а лаьтташ т1а оросительни сеть кийчъяра ханнахьа йоакхо яьй. Итт метр лакха хьал а ийдеш цхьа эзар метр гаьна хий д1алуш йола пасосаш 1алашъяьй. Царех пайда а эцаш кхозлаг1а хий дилла чакхдоалаш латт Мусалаев Оалхазара, механизаторий Бетирханов Султана, Возкаев Хьасана кхашка. Хий дехкача шоай нормаш т1ехкхоачашъю Базуевг1ар Лакаси Лаьчаси, Берсанов 1аддал-Воах1апа, Амиров Резвана, кхыбараша. Цхьан секундах хьалу цхьа эзар литр хий деррига кхай т1а дохийт совхозе. Шоаш хий деттача кхапкара лакха хьувкъам чуба лерх1 ахархоша.

«Джалка» совхозе ханнахьа д1адоладир хий дуллилга. Кхыметтел хий ца дехкача гурахьа дийнача к1ипа а диллар. Цхьабакъда, хьажк1аштен шекара свекланер хий дуллилга ледара лел укхаза. Хий дуллача балхашта боаг1ача тайпара т1ахьожам лоаттабац инженера-гидротехника Ханаев Руслана. Цхьабакъда, цхьоалаг1ча отделене Саидов Баудина бригаде хий дуллилга дика в1ашт1ехьдаьккхад. Укх шера цуна коллективо дош леанад шоаш лелаеча 300 гектарах х1аране т1ара 60 центнер фуалъяьха хьажк1аш чуя. Хий дехкаш ба Боршигов Лака, Бушуев Денил, кхыбараш.

Юрта боахама къахьегамхошта бехктокхаме ха хьаэттай. Ялат чуэцарца цхьана хьажк1ашта кхыйолча культурашта хадданза хий дехка деза. Ха ца тулийташ хий дехка, машинаш, нах оарцаг1баха беза.

М. ХАТУЕВ,
Шалински оросительни участка начальник.

ХЬУВКЪАМ ЛОРАБАРА— МАССАНЕ ЙОАКХО

Шерра даьржад кхашкара ахкан балхаш, ялаташ, кхыйола юртбоахама продукташ чуэцаш латт. Халкъо массане а кхоча лоарх1 ялатах. Цудухьа из халкъа деза рузкъа лорадар х1аране граждански декхар да.

Цхьабакъда, халахете а, массане кхетадац из. Берригаш бац советски морала цу лакхача принципо в1алехар кхоачашдеш. Цхьаболча наха шоаш ахчан б1аькег1а бара, шоай боахам алсамбаккхара лакъаргбоаца хьаст лоарх1 ялатах. Цу тайпарча нахаца лиэра къовсам лоаттабар административни органий хинна ца 1еш ерригача общественноста а декхар да.

Соахка вай республике финг болча ялата во хьувкъам гулбанзар. Цхьабакъда ахка долалуш 1алама хьалаш аьттув боацаш хиларах укх шерара хьувкъам соахкарчул эсалаг1а хургбоацаш х1анз дика деноштта хаьа республика беррига къахьегамхой хьинар айдаь болх бе беза. Х1аьта паччахьалкхен план сийленца кхоачашъяра чуэцаш латта ялаташ, кхыйола юртбоахама продукташ х1ама т1ера ца йоалийташ уж чуйеча пункташка, складашка, хранилищешка кхоачае еза.

Д1анхача шерашка санна пятилетка укх т1еххьарча шера а ший тешамеча г1ончаца— общественностаца ялат, сом, баьцадаараш лораде арагаьннай республика милици.

Даьча тохкамаша гучадаьккхад цхьайолча районашка (Грозненски, Урус - Мартановски) материально бехктокхамерча г1улакхаш т1а дукхача материальни рузкъа лоал дара пайдана боаца нах хаттабелга. Иштта цхьаболча боахамашка хьатта д1алуш дола ялат документаш т1а к1езигаг1а д1аяздаь моттигаш а я («Гехинский», «Джалка», «Атагинский» совхозаш).

Халахете а, керда чуа хьувкъама ялат, кхыйола продукташ цхьацаболча наха лечкъаеш моттигаш а нийслу. Иштта, укх шера 2-ча июле Наурски района Кирова ц1ераг1ча винсовхоза шофергара И. И. Мучаевгара хьадаьккхад гучадаьнна кердача хьувкъама 441 килограмм к1а. Цу совхоза участка начальникгара П. И. Уманцевгара цу тайпара хьадаьккхад 371 килограмм кердача хьувкъама к1а. Х1аьта цу районерча «Россия» яхача колхоза № 2 йолча бригада хьатта ха дечун Мекенски станице вахача З. С. Парфенова ц1аг1ара д1адихьаа цу лочкъадаь 308 килограмм к1а. 103 килограмм хьажк1аш, 76 килограмм горох.

Уж вай лакхе ц1ераш мел яьхе паччахьалкхен рузкъа т1аккхвдараш лийца чубийкка боаж. царна дукхьала уголовни дош г1оттадаьд.

Мукх лочкъа ца бича 1евзаланзар Назрановски районера шофер М. А. Олигов а. Кулгалдеча наьха оаг1орахьара т1ахьожам к1езига хиларах мукх т1абетта кхай т1ара в1ийхьача йиъ машинех кхоъ мара хьатта хьенаш цо. Олигов лацаь, цун дош а х1анз тохкаш да.

Иштта укх шера 5-ча июле Грозненски районерча Первомайская яхача станице машина т1а кхай т1ара лочкъадаь кердача хьувкъама 1310 килограмм к1а а долаш хьалацаь № 1 йолча Грозненски автобаза шофер Д. А. Хажмурадов.

Шекo яц юртбоахама продукташ лечкъаяра бехке б1араштa доаг1аш дола та1азар доргхиларах. Шаккха лаьг1 ца луш къовсам латтаргба халкъа рузкъана—колхозийн совхозийн продукцена т1аккхувдарашна.

Б. ДЕМЕНТЬЕВСКИЙ,
милице капитан.

Энергетикий г1улакхаш

«Грозэнерго» районни энергетически управлене дукха рационализатораш ба. Цар творчески, хьинаре къахьег къахьегама овсарле лакхъяра, энергооборудованега тешаме болх байтара. КПСС XXV съезда сийна йола къахьегама вахта сийленца д1ахьош ба энергетикаш - рационализатораш. Ер шу доладелча денз цар кийч а яь производствана юкъейихьача рационализаторски предложенеша 58 эзар сом пайда баьб паччахьалкхенна.

Рационализаторски болх беча хьинаре къа а хьегаш дикаг1йола рационализаторий коллективаш лоарх1аш я шоллаг1ча теплоэлектроцентрала, цхьоалаг1чен кхоалаг1чен электростанцей. Грозненски объединени ТЭЦ-а коллективаш.

Рационализаторски балха т1а шоай новкъосташта хьокхам а телаш дикаг1болча рационализаторех лоарх1аш ба слесарий бригадираш Усков Иван, Таргаев 1аьла, оператор Жигалкин Виктор, инженераш Кондратенко Владимир, Сергеев Юрий, Северинкаев Майрбик, кхыбараш.

* * *

«Котлоочистка» завода Грозненски филиала коллектив къахьегама вахте эттай КПСС XXV съезда сийна. Денгара денга дикаг1а хул цо доаха къахьегама толамаш. Ерригача технико - экономически хьокхамий бетта план 21 июле кхоачашъяьй цо. Дукха балхаш даьд филиала болхлоша «Грозэнерго» теплоэлектроцентралашка. Къаьстта дика къахьегара белгалбаьнна ба цига яьш ц1ендераш Григорьев Эдуард, Непрна Анатолий, Ковалев Владимир кхыбараш.

Х. СУРУДЖАНЦ.

ДИКАГIЧОХ, КЕРДАЧОХ ПАЙДА ЭЦАШ

Д1адаха шу чакхдоала ха аьттув болаш хиланзар бригадана. Цкъа-дале, коллектив бригадир воацаш йисар, шоллаг1а-дале, шоаш йоаккхаш хиннача скважинера балхаш чакхдаьхачул т1ехьаг1а бе болх боаш а йисар. керда буровой хьалъянь яьнна ца хилларх. Бригада кулгалдеш кхыча бригадашкара буровой начальникаш хулар. Бокъонца, аьлча буровдеттараш шоаш бар шоашта вай. Бригада къаьнаг1ча дукхаг1а болх баьча буровдеттараша с веша аьлча сменни мастераша шоай низ кхоачар дир бригада т1ехьа ца йитара.

Царех ца1 ва Гагиев Муса, Сатийна, сабаре, къахьегама ч1оаг1а т1ера саг ва Муса. Иштта хиларах коллективе дукха а веза. массадолча х1амах т1ехьа новкъостий тешам болаш а ва.

Карабулакски буров тохара балхий управлене буровдеттараштa юкъе Муса мара вац РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота енна саг.

Дика специалисташ лоарх1аш ба бригада ветеранаш буровдеттараш Ларюшкин Алексейи, Чешенко Ивани. Цар массане а эгара лакхаг1а йола ялхлаг1а разряд я.

Бригада сий дожийтаргдолаш бац буровдеттачар г1оначаш Гордаков Джабраил, Асадоря Николай, Емельянов Александр, Малиновскийг1ар Петри Валентини. Петра буровдеттачун г1ончa волаш къахьег 1962 шера денз. цунца цхьан смене лаборантка я Валентина а. Буровой установкашка ца сонийташ болх бар 1алашлу царна г1улакх деш волча слесара Аншунов Ивана.

Сихаг1а болх в1аболабара ткъарча Замаикула районе вышкомонтажникаша в1ашаг1йоллаш йола № 85 буровой хьалъеча новкъостал де лаьрх1ар бригада коллективо. Буровдеттачар новкъосталца ханал хьалха яь яьккхар буровой.

Д1адахача шера 12 декабре скважина буров тоха доладир бригадо. Хьалхара этап — 650 метр к1оарга кхаччалца кондуктора к1ал г1олла буров тохилга. Уйла йир: кондуктор 1очу ца яхийтача фу дар-те? Массе оаг1орахьа цу г1улакхa уйла а яь кондуктор йоацаш тоха лаьрх1ар буров. Иштта, буров тохарах ах ди бийсел, 57 тонн турбаши, 51 тонна цементи, кхыйола материалаши кхойир. Цул совг1а, балхах мукъаяьккхар 7 цементировочни агрегат.

Шин эзар метр к1оарга юха ца сонийташ техар буров, цул т1ехьаг1а мара хьалхара технически колонна 1очухийтанзар. Боккха пайда баьлар скважина дукхаг1йолча даькъе турбобурора буров тохаш хиларах. Скважина буров тохаш техкар растворa обработка еш йола керда химически реагент. Из керда химреагент (ФХЛС) балха юкъейоалаяр а иштта пайдане хилар. Ч1оаг1а дукха низи къахьегами в1абеларь буровдеттачар авари ца хилийтаран болх кхы а чоалхане ца берзийтаран. Цу г1улакхa профилактически мероприятей графико яхар доза.

Г1улакх довзаш, дика кулгалдора бригада коллектива буровой керда начальника Черепов Иван Гурьянович. Бригада йовзаш а хьалха №15 — Первомайская яха буровой йоаккхаш цуна болх баь а вар из.

Шоай са ца кхоеш бригада буровдеттачар къахьегар бахьан долаш керда техника дикаг1йола технологи балха юкъеяхкувлар бахьан долаш № 85 йолча скважина 81 ди ханал хьалха буров теха яьккхар. Укхаза планаг1а бетта цхьан станокаца 209 метр тоха езача 508 метр буров техар.

Буров а теха скважина ч1оаг1ъяьчул т1ехьаг1а тахка еза из. Хьалхара заьча балхаша дийнахьи буси 200 килограмм мехкдаьтта мара лацар. Т1оанашка мехкдаьтта чухецарех а г1улакх хиланзар.

Т1оанашта соляни кислотаца обработка йича бизача низаца болх бе йолаелар скважина. Х1анз цу скважине дийнахьи буси 150 тонн «1аьржа дошув» лу. Из хьалхара скважина я Карабулакски буров тохара балхий управлене укх шера мехкдаьтта денна.

— Из тха къахьегама совг1ат да КПСС хургйолча XXV съезда. — йоах буров деттараша.

А. БАКАЛЮК.

Кхалсага дунен халкъашта юкъера шу

КЪАХЬЕГАМА ВЕТЕРАН

Ший квартира санна дика йовз Клавдия Герасимовнайна Грозненски электро-технически завод. Мишта йовзаргьяц из ткъаь итт шу совгIа болх баь хилча. ХIанз цу предприяте болх беш барех цхьаккха а саг вац цо миссел дукха цига болх беш ха яьккха. ХIаьта из а йовз цигарча берригача болхлошта. Клавдия Герасимовна кIалха йолаш хьатIабаьхка ба уж.

Саг вовзар бе-бе хул. Бакъда Кочеткова Клавдия Герасимовна лоархIаши сий деши я ше йолча коллективе. Юкъерча, тIийлача дегIара из кхалсаг ше эшача моттиге гIо де массаза а кийча я. Балха опыт йоккха йолча ший говзал керда баьхкача болхлошта дог раьза долаш дIайовзийт. Училищера боагIа практиканташ эггара хьалха цунга кхоач. Дешаш болаш хьийхар белха тIа шаьрдарали чIоагIдарали совгIа, Клавдия Герасимовна ше коммунист хилагах тарра боккха хьехам бу хургболча болхлошта, дукха безаболийт къахьегам, общественни производстве беш бола болх вай мехка коммунизм хьалъеча лоаца дакъа а бехктоккхаме гIулакх а хиларах дIаккхетабу уж. Нанас санна йоакхо ю цо цар вай обществе йоагIаш йола шоай моттиг хьалацара а из сий долаш лелара а. Шийгара хьоккхам тел цу тIехь. ХIаьта къахьегама ветерана цу хьакъехьа дувца шортта да.

Тахан эггара дуккхагIа хьа дог деладер фуд, Клавдия Герасимовна, аьнна, шийга хьаьттача, цо аьлар:

— ТIехь-тIехьа йIаьхьегIа хулаш латт са Даьхен денгара денга тоалуш дола советски наьха вахари да. Цунга хьежжа мара дог гIоздала йиш яц вайх хIара сага, диза хургдац цун ший вахар.

Ший дола хьашташ общественни хьашташца иштта дувз Клавдия Герасимовнас.

— Ираз долча хана дах вай хIанз — йоах цо. — Бакъда атта кхаьчадац вайга из ираз. Сона чIоагIа лов хьатIакхувча тIехьено из дика кхетадар, цо цун боагIаш бола хам бар, из мишта шийга кхаьчад ховши из кхы а лакхдара тIехь уйла йолаши вай тIехье хилар. ХIанзарча кагирхошка кхаьча дика гIанахьа а духьал хьожкхаьчар сона кхувш йоагIача хана. Немецки захватчикаш вай мехкара лелхабеш вай бIухоша тIом баьча шерашка фебрично-заводской училище деша яхар со. ВIалла тара яцар тха училища хIанзарча профессионально-технически училищена. Iодеша книжкаш, язде тетрадаш, кораш тIа ювха маьчеш, дегIа тIа дувха баракъаш хила доагIачоа юхе гаьпа дар. Iай классашка а общежите а шийла яр. Хьехаш бола преподавателаш а производственни мастераш а хIанз бараш юхе дуккха кIезигагIа хIама ховш бар.

ЦIагIара тIехьа латта цхьаккха новкъостал дацар. Фу дергдар цIагIарчар? Шоашка доацар дала йиш мича яр царга. Дерригаа фронта дIалора, деррига а дора къяза моастагIа эшавара.

ХIанз фу хала да балха говзал Iомае. Еззаш йола професси Iомаяра, творчески, духовни, культурни дегIавара мел эшар да хIанз вай училищешка...

ТIом, човнаш хинна илла весхк, везачох-вовзачох къастар... массагIа да уж тIаэттар... — Дог чIехкар Клавдия Герасимовнай, бIаргех тIадамаш даьлар. Шийна а ший ханнара болча наха а тIаэтта халонаш хьоккхаш кинолента цунга гайтача санна хеталора цунна бIарахьежача. Дукха хIама дайнача а лайнача а цун юхьмарий басилгаш кIезьига зелуш етталора.

— Аз из кадаш дуац, аьнна ма-хеталахь, — аьлар Клавдия Герасимовнас, ше цхьа харцахьа дош аьнна гIалат яьлча санна хьабIара а хьежа. Таханара шоай ираз шоашка мишта кхаьчад ховш хилча бакъахьа дар-кх вай хIанзарча тIехьенна аьнна хеташ дагадехадар сона из.

Цо дIахо дийцар училище йисте ма-яьккхе а ше хIанзарча Грозненски электромеханически заводе балха яхарах а кхы цхьаннахьа дIа-юха ца йоалаш цига болх беш ше хиларах а.

1944 шера электрик-электромонтер йолаш болх бе йолаеннай из. МаIа цах тIем тIа баха бисача кхалнаха-болхлоша, 10—12 сахьата болх бе, шиъ а кхы дуккагIа а норма яккха езаш шоаш боллашехьа, шийна деш хинна новкъостал, хьехар, йоакхо йицъеннаяц Клавдия Герасимовнайна. Царгара хьанийца из традици тахан ше дIахьу цо.

Цу хана дена ше къахьегата заводе тайп-тайпара балхаш даьд Кочетковас. Миччахьа ше найсъяларах шийгара кхьичарна хьоккхам тийнаб. Цо баь дика болх белгалбоаккхаш администраце грамоташ ахчан премеши тийннай, баркалаш кхайкадаьд. Завода 25 шу дузаш министерства сийлен грамота елар Кочатковайна, хIаьта сийлахь-воккха Владимир Ильич Ленин ваь 100 шу дизар ма-доагIара белгалдаккхара тIехь лаьцача яхье доккхий къахьегама толамаш дахарах юбилейни медаль елар. Из цкъа йийца Iчийнаяц социалистически яхье котъяларах луш йола значок.

1967 шера дена коммунистически къахьегама ударник я Клавдия Герасимовна.

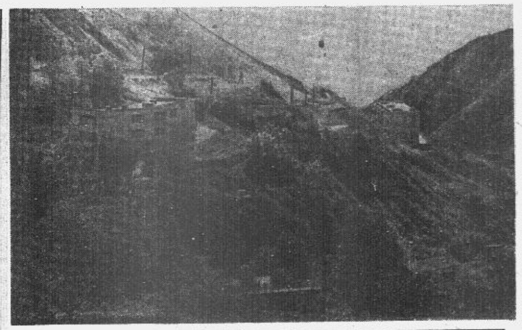
ХIанз бригадиралла болх беш я из. Массаза а заданеш тIехкхоачашъеш хьайоагIа цун бригада. Цо еш йола фитингаш — эккхамах кхерам боаца арматура теттара дика хул. КПСС Центральни Комитето партега, советски халкъага даьча Кхайкарала жоп луш пятилетка а цун тIехкхьарча шера а планаш ханал хьалха кхоачашъяра декхар тIайийцар цун бригадо, уж ше дош мадаллара чакхъяхара тIехь социалистически яхь а лоаттаю.

Ханал хьалха кхоачашъяьй бригадас укх шера хьалхарча ях бетта план. Шоай заданеш тIехкхоачашъярах ахчан премеш цун бригадерча болхлошта Шепилова Любовь Александровнайна, Андреева Валентина Ивановнайна, Кулешева Мария Степановнайна, еннай. Дика толамаш доах бригадас июль бетта а.

Коммуниста Кочеткова Клавдия Герасимовнас доккха дакъа лаьцад завода коллектива а района а общественни вахара юкъе. Из цеха профорг, Октябрьски райсовета депутат хиннай, кхыдола балхаш лаьд.

Вай мехка коммунизм котъяккхара, советски наьха вахар тоалара ший низ, ха кхо ца еш хьайоагIа къахьегама а парте а ветеран Кочеткова Клавдия Герасимовна.

Ю. ЮСУПОВ.

Таджикистана курорташка

ТАДЖИКСКИ ССР. Республика лаьттан ченашка дуккха тайп-тайпара минеральни источникаш я, хIаьта дарба даза пайда а эц царех.

Таджикистане эггара дикагIа йовзаш яьах бальнеологически курорт я Ходжа-Оби—Гарм. Цигарча радиоактивни хиша, дукха хьежача малхо, декъача лоаман фево дика новкъостал ду салоIаш барий могашал тоаяра.

1975 шера курорте салоIаш хургва 3100 саг.

СУРТА ТIА: Ходжа-Оби—Гарм яха курорт.

Р. НЕТЕЛОВА сурт
ТАСС фотохроника.

ЕРРИГСОЮЗНИ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНИ ИСКУССТВАЙ ВЫСТАВКА

Изобразительни искусствай республикански музее я «Лаьттен нахи» яха 1972 шера СССР художникий Союза Ерригсоюзни художественни выставка. Цига я укх тIеххьарча ткъаь шера советски художникаша хьаяь 80 гаргга станкови живописа, графически, скульптурни экспонат.

Выставкага хьажа безам хургба искусство езарий меттел художникий а. ХIаранена корадоагIаргда выставке бIаргаго ловш дола хIама. Зриталашта гургда лаьттанца болх беча къахьегамхой образаш гойта картинаш, вай мехка Iалама башха дика моттигаш хьокха а кхыдола а балхаш.

Цул совгIа выставке я къамий исторех, халкъа традицех, революцех, сагах йола а кхыйола а произведенеш.

Экспозице хьахьокхаш я живописа еррига традиционни жанраш — портреташ, пейзаш, натюрморт, бытовой жанр, тематически композицеш.

Выставке хьахьокхаш да бовзаш болча СССР халкъа художникий В. Ефанова, В. Коркунаса, Украина халкъа художника Т. Яблонскаяй, Азербайджана халкъа художника Т. Нариманбекова, Белоруссе халкъа художника М. Савицке картинаш.

Выставке иштта я къонача, талант йолча художникий Н. Ерышева, И. Орлова, Е. Струлова, А. Бородина, М. Илку произведенеш.

ДIа-юха лела СССР художникий «Лаьттен нахи» яха выставка 20 совгIа йолча городе хиннай. Массанахьа а къахьегамхой чIоагIа раьза болаш хьежаб цунга.

Выставка Грозне хургья август бутт юкъе баххалца ха йоаккхаш.

А. НАХОВА,
СССР художникий Союза Iилма болхло.

ТЕАТР

«ЭГIАДАЬ АХЧА»

А. Н. Островске ший пьесаш тIа хьахьекхад вайна ше ваьхача ханаоча эрсий общества ма-дарра дола сурт, цу обществе баьхача массе наьха образаш. Цун творчество массаза а яхаргья, хIана аьлча цо ший произведенеш тIа гойт вайга аламий вахаре хулаш йола а хургйола а образаш.

Вай ювцаргья Астрахански драматически театра артисташа оттаь «ЭгIадаь ахча» яха А. Н. Островске пьесагIа йола спектакль.

Саг йига вIаьхий саг лахара хьакъехьара истори сийлахьвоккхача драматурга вахар тоххара гIулакх а дийя, дIаоттаду. Авторо беш бола из тоткам творчески юкъеоз театро.

Пьеса тIа ювцача Лидия Чеботаревай роль дика ловзаю актрисас Л. П. Заикинас. Цуна хайнад вIашдухьаленаш йола, цуккхача тайпара эрга образ хьае. Цун Лидия — из эггара хьалха цхьа моллагIа йоаца саг я. Цудухьа цо кхы меттел ца доагIа гIулакхаш деча хана а из теркал ца еш Iелаш. Цу образага гIолла — Островске вайна гойт къонача сага дегIайоагIа вахара позицеш.

Къа ца хьегаш, аттен хозе яхилга дезаш я Лидинька (Лидия). Бакъда вахар иштта атта хиндац. Цун курала а шийх цо деча доккхала а хIама кхет. Лидияс тIаккха кхетаду хьинаре дакъа лоацаш ца хилча вахар цхьаккха маIан доацаш долга. Бакъда из кIалхарйоаккх эттача, хьало. Из кхыча тайпара отт. Цун вахар ший наьна, Кучумова, Беляева, Глумова дар санна дьесса, цхьаккха маIан доацаш дIадаргдар из хувцам хиннабецаре.

Лидияй роль ловзаечо хьаьй ший замал хьалхаяьннача кхалсага образ. Вахаро ловзабаьхача наха даьчох атта баха гIертача цу заман Лидинькашта (хIанз а болаш ба иштта бараш) тара яц из.

Ше ма-варра хьахьекхав ше роль ловзаеш вола Телятева РСФСР заслуженни артиста Д. Д. Федорова. Ше вахача замана тара оамалаш а йола саг ва Телятев. Из эрсий общества исторически арена тIара дIаводаш вола саг ва. Ше дуаоч дувхари доадарал совгIа цхьаккха хIамана пайдана воаца, цхьаннена а цхьанна гIулакха а ца эша саг ва из. Бакъда артиста из вайна гойт вахара процессе, къаьстта ший тайпара саг волаш, цунга хьажа а из вовза а зрителий дог доагIаргдолаш. Цо вайна гойта Телятев безам болаш, хьакъал долаш, къахета дог доагIаш, кIаьда, кхайкача сарцагIвала кийча волаш, образованни саг ва. Бакъда цох воакха уж деррига дика гIулакхаш пайда эцаш дац, вахара юкъедоаладеш дац. Шоватткъа шу мара даланза саг ва Телятев. Цун кхоане яц. Ший ха яьккха яьнача заман викал ва из. Из юкъе ца озаш чакхдаьннад вахар.

Из образ йиза я, вахаре йолаш а нийслуш а я. Цуна я хIанзарча цхьаболча наьха оамалаш, сага гIоаьнна кхел.

ХIаьта мичав пьеса турпал? Писатела идеал йий теш пьесаца? ГIулакх лелалуш волча сагах Васильковх хулалургйий теш писатела идеал? Островске сихйинад буржуазни класса викалаш бертий оамалаш йоахкаш нах хилларах. Иштта ца хилча «бертийн» «жени» образаш хьахулалургьяцар цуна. Бакъда Телятникова бистача КучумовгIаьрех хIама лелалуш бола нах хийтаб цуна, царех эрсий обществеа прогрессивни явлени хийттай писатела. Цуна бIаргана ца гуш диса йиш яцар цар долча хьаькъало, хьинаро, хIама лелалуш хилар царех прогресса нах хьабеш хилар.

Василькова роль ловзаеш волча артиста А. В. Фомина из вайна гойт хIама лелалуш, дог цIена, беркате саг волаш. Из дербига а драматурга ма-яххара дац. Цу тайпара Васильков хьахьокхар шекволаккхаш да. Бакъда цаI да шеко йоацаш: пьеса турпала вахара юкъе хьинаре дакъа лоацаш хилар гарга да вай ханарча наха.

Кхыча артисташта юкъе белгалваккха воагIа Н. А. Новиков (слуга Василий).

Спектакль кхоачамбоацараш доацаш яц. Масала, шийса хьахьокхаш йоккхагIа йолча Чеботаревай образ. Островске малоацара, из «ше кхычарел тIехи хета оамалаш йолхкаш, гонахьарча наха влияни е мегаргдолаш, дворянски курал йоаллаш дама я». Иштта гойтац вайна из.

Къе хьахьекха я Глумова образ. Вайна из гу духхьала циники бIеха саги волаш. ХIаьта драматурга вайна из вуви хьакъал долаш, хьинаре, маькара, хIамах дика саккхуш саг хиларах тарра. Из санна волча сагах бIеха, тийша болх боалла саг хьа мишта хул хьахьехкад вайна писатела. Иштта массе а оагIорахьара из миштаа гойтар ловра актеро.

Труппа декхарийла я «авторо еша характераш положенеши кхы тIа хьалйнза, дийнъяь дIаоттае, вахарцара авторо хьанийна идеалаш вахара юха юкъейоалас» яха драматурга дешаш кхоачашдеш да театр.

Спектакль хьажа безам отташ я. ХIана аьлча цо хIана вах саг, мишта ловаде деза сий ЗIамига волча хача дена, миштай «Лаьттача» вахара халонаш, бокъонца дола деза хIамаш а иштта хета доацараш а яхача дешай уйла зрителашка яйтандаь.

Лоаца аьлча, «долаш дар бокъонца хьаяла ховргдолаш» драматург волга хьахьокх цо. Цо вай безам тIабохийт автора пьесашта.

М. ЕСЬКОВА.
В. И. Ленина цIерагIча культура Дворца болхло.

Книжкай тархе тIа

IАЛАМ ДЕЗАРАШТА ДОЛА СОВГIАТ

«Iалама рузкъа деба а де лора а де» яхаш да Iалам лорадара Ерригсоюзни общества инициативах укх денношка Нохч-ГIалгIай книжни издательствас арахийца брошюра. Цун оагIонаш тIа кепа теха я вай республика юрта а хьуна а боахамий Iилмахой, специалистий статьяш. Цар тIа масалаш кхувлаш хьахьокх Iалам лорадара вайна карагIдаьннараш, вай Iалам кхы а дIахьетегIа хилийтара гучаяханза йола ресурсаш белгалйоах.

Вай мехка Iалам лораделга дIадоладаьд сий долча Ленина. Iалам лорадара законодательствах лоаца обзор еш язъяь статья я ВООП Нохч-ГIалгIай республикански Совета бехктокхамерча секретара В. В. Пирожкова яр. Цу тIа кертагIа доах ВООП членашта, учреждендешта, организацешта хьалха латта декхараш.

Город Грознера фо цIена хилийтара проблемана хетаяь я паччахьалкхен керттерча санитарни лора, Нохч-ГIалгIайчен заслуженни лора Л. Н. Самойловича статья. Ший статья тIа автора теркам тIабохийт хиш цIенде дезаш хилара, городе дуккагIа зизаш, гаьнаш дIа йогIара.

Нохч-ГIалгIайче тайп-тайпара хувцалуш Iалам долаш республика я. Из сага, боахама гIулакха Iаткъаш да. Юрта боахама Iилмай кандидата Н. К. Лалыменкос «Борьба с эрозией» яхача ший статья тIа республика районашкарен цхьацадолча боахамашкарен дукха материал гульяьй, лаьттан беркат совдаккхара Iилман ларда тIара рекомендацеш лу, лаьттах лерттIа пайда эцара наькъаш хьех. Иштта, масала, Назрановски района боахамашкарча 71,5 эзар гектар лаьттах 30,5 эзар гектар михо, хиво дохадаь тайп-тайпара эрози хинна да. 1973 шера цу районе эрозена духьала массехк агротехнически мероприяти дIайихьар, цу даькъе 560 гектара тIа цкъа дIайийча дуккхача шерашка хьахула баьцаш дIайийра, гувнаш тIара 9622 гектар пхорагIа аьхар кIоаргга аьхар 2195 гектар.

Уж мероприятеш дIахо йинза яргьяц «Нохч-ГIалгIайчен лаьттан хивой михой эрози яра лорадара данза даргдоацарех» бола республика Министрий Совета соцам кхоачашбара.

«Йоккха резерв» аьнна я юрта боахама Iилмай кандидата М. В. Ковальске статья. Оахам деча лаьтташ тIа хий дехкарга диллача РСФСР хьалхара моттиг Нохч-ГIалгIайченга кхоачаш хиларах хоам бу автора. Советски Iаьдал эттача шерашка хий дехка лаьтташ вай республике 60-зза дуккагIа хиннад. Ший статья тIа автора дувц Наурско-Шелковской хий дехка система хьалъеш нийсдалийтача кхоачамбоацарех. Юрта боахама культураш дикагIа хьувкъийтара, лаьтта тоадара прогрессивни методаш хьалха йоах.

Ахканара дика доакъара база хиларах тара дуккха хана дена Нохч-ГIалгIайчен хьайбаш леладераша могаяь я лоаман цонаш. Цхьабакъда, уж моттиг аш караерзаяра дукха новкъарленаш нийслу. Лоаман даьгIенаш дуккагIа караерзайича гурахьа дув ялат, ялатийна лаьрхIа хьажкIаш дIае мукъадаргдар хIанз доакъара культураш дIаюв дукха лаьташ. Лоамашкара даьгIенаш леларен тоарен методаш ювц ший статья тIа республика юрта боахама министерства лаьттах пайда эцарен землеустройстван отдела керттерча инженера Б. Б. Богатырева.

Нохч-ГIалгIайчен хьуна боахама управлене керттерча лесниче А. Б. Арсанова «Хьу — вай рузкъа» яхача статья тIа дувц вай мехка хьунаш лорара, юхаметтаоттаяра де дезарех. Вай республике 80 процент хьунаш я. 1948—1973 шерашка вай хьунаш лелаераша 40 эзар гаргга гектар керда хьунаш дIаегIай.

Нохч-ГIалгIайче долча тайп-тайпарча оакхарех, уж мишта лораде деза яздаьд Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен университета доцента, биологически Iилмай кандидата Н. А. Рашкевича.

Безам тIабодаш я С. П. Власовай, В. В. Рыжикова статьяш.

Лаьттан ченашкара кхоачамаш, хьунаш, хиш — из деррига а вай, вай тIехьен рузкъа да. Из боча лора ца дича вай даргдац.

Керда арадаьнна брошюра тIарча материалаша вайна новкъостал дергда из декхар кхоачашде. Брошюра республика библиотечни фонда дIачуденнад.

И. ЭСТЕРЛЕ,
Нохч-ГIалгIайчен ВООП штате йоацача пропаганда отдела заведующе заместитель.

СПОРТ

«Красный молот» завода болхлоша дIахьош я Сийлахьбоккхача Даймехка тIем тIа Котало яьккха 30 шу дизара хетаяь спорта 10 тайпах латта спартакиада. Цехий 18 командана юкъе водача 600 совгIа волча саго дакъа лаьцад цуна юкъе. Волейболах, баскетболах, истола тIарча теннисах дола ловзараш чакхдаьннад. Иштта йистеяьннай 250 саго дакъа доацаш хинна яйгача атлетиках йола яхьаш а.

Спорта цу диъ тайпагIа даьча ловзарашка хьалхара моттиг яьккхар № 9 йолча цеха команда, шоллагIчен кхоалагIчен — № 8 йолча цехен заводоуправленен командаша.

«Динамо» стадионе дIахо хьош я «Труд» общества Нохч-ГIалгIай Совета волейболах лсазара чемпионат. Ловзараш цу йиъ группагIа.

МаIача наьха командашта юкъе хьалхарча группе хьалхара моттиг яьккхай «Красный молот» завода команда, шоллагIен кхоалагIен моттигаш — химкомбинатен СевКавНИПИ нефтен» командаша.

Кхалнаьха командашта юкъе хьалхара моттиг «Красный молот» завода команда яьккхар, шоллагIен кхоалагIен моттигаш — В. И. Ленина цIерагIча ГНПЗ-ан «Старогрознефть» НГДУ-н командаша.

ШоллагIчен кхоалагIчен группашка чемпиона цIи яьккхар Грозненски опытно-экспериментальни заводен «Грозгипросельстрой» институтен командаша.

О. ТИНИКАШВИЛИ.

РИНГЕ—КЪОНА БОКСЕРАШ

Йоккхийча турниращка толаме лайзар НГIАССР просвещене министерства республикански берий-кагирхой спортивни школа къона боксераш. Цар тренераш ба В. Моребиси В. Гумниковн.

СССР-е хьалхара моттиг яккхара городе Казане хиннача яхьашка кхоалагIа моттиг яьккхар город Грозне № 2 йола школа-интернат йистеяьккхача Юсупов Руслана.

Город Шевченко хиннача Ерригсоюзни турнире хьалхара моттигаш яьхар Адаханов Iумарен (56 йола школа») Татаев Олесен (№ 142 йола школа), шоллагIен кхоалагIен моттигаш — Татаев Мохьмада, Лабазанов Даналбека, Адаханов Iусмана.

Дукха ха йоацаш Грозне хьалхара моттиг яккхара Российски Федераце берий-кагирхой школашта юкъе хиннача зональни яхьашка Нохч-ГIалгIайчен къонача итт боксеро август бетта городе Липецке хургйолча яхьашта юкъе дакъа лаца бокъо яьккхар.

А. АЛБОГАЧИЕВ.
НГIАССР спорткомитета инспектор.

ДикагIчарна—совгIаташ

Советски торговле де белгалдаьккхаоца дувзаш потребительски кооперацие системе дуккхача шерашка дика болх баьрхи социалистически декхараш кхоачашдарахи паччахьалкхен торговлен потребкооперацен болхлой профсоюза обкомо Сийлен грамоташи «Советски потребительски кооперацие тIехдика болхло» яха знаки елар Нохч-ГIалгIай Респотребсоюза дуккхача болхлошта.

Сийлен грамоташ еннарашца ба Назрановски универмага продавец Р. А. Кокархаева, Серноводск яхача станицерча тика заведующи А. А. Музыкаев, Чечингкоопгранса шофер Л. Х. Семенов.

ХIаьта «Советски потребительски кооперацие тIехдика болхло» яха значокаш еннарех ба Назрановски райпо тика заведующи Л. М. Цицкиева, Малгобекски заготовительни контора воккхагIвола бухгалтер И. И. Савченко, универсально-торгови база болхло А. Матвеев, Сунженски райпо Ассински универмага отдела заведующе М. Шеховцева, кхыбараш.

С. ВОРОНИН.

Редактор **Т. А. ТЕБОЕВ.**

ТЕЛЕВИДЕНИ

29 июль

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Iуйренара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. Островский. «СССР Паччахьалкхен академически зIамигача театра «Бакъдар дика да, хIаьта ираз кхы а дикагIа да» яха спектакль. 14.50 — Передачай программа. 11.55 — Документальни фильмай программа. 15.25 — «Школера доладенна доккхача вахар чу додар» 15.55 — Босбола телевидени. Художественни самодеятельност доакъашхой концерт. 16.15 — Шахматни школа. Ловзаболалурий класс. 16.45 — Босбола телевидени. Бераша дола фильм. «БIагIанча книгай паччахьалкхе» яха художественни фильм. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «Котало». Передача дIахьу Советски Союза шозза Турпала Ватова. 18.45 — «УнахцIено». 19.15 — Телевизиони плакат. 19.20 — Гебоева бригаде. 19.30 — Босбола телевидени. Центральни телевидене экрана тIа эггара хьалха «Даурия» яха художественни фильм. Хьалхара серии. 21.00 — «Ха». Информациони программа. 21.30 — Фильма-концерта премьера. Пушкин «Шаста баьрий». ДIадеш СССР халкъа артиста Царева. 22.00 — Босбола телевидени. Советски Эстоне 35 шу дизара хетадаь иллейи халхарийи леза ди. Таллинера передача. Йистеяьлча — кердадараш, передачай программа.

II ПРОГРАММА

18.00 — «Нохч-ГIалгIайчу гIоллаe». Информациони программа (эрсий, гIалгIай меттала). 18.20 — Документальни фильмай кинозал. 18.45 — Иллеш доах СССР халкъа артиста Руденкос. 19.30 — Мультфильмай сборник. 20.00 — Фильм-концерт. 20.40 — Юртбоахама знаней экран «Магистральни никъ» яха документальни фильм.

30 июль

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Iуйренара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Дека илли. ВЛКСМ 40 шу дизара цIерагIа долча пионерийн дешархойн Львовски Двореца «Гуртал» яхача бандуристий капелла концерт. Львовера передача. 10.00 — Босбола телевидени. «СелаIад» яхача телевизиони программа дунен халкъашта юкъера фестиваль. Германски Демократически Республика. 12.10 — Иллеш доах СССР халкъа артиста Руденкос. 13.00 — Информациони программа. 14.40 — Передачай программа. 14.45 — Городе Владивостоке хиннача телевизиони фильмай Ерригсоюзни смотре совгIат даьккха фильмаш. 15.40 — Къонаш эфире. Профессех дола дувцараш. 16.10 — Iилма тахан. 16.40 — Босбола телевидени. Бераша дола фильм. «Къасташ боаца доттагIий» яха художественни фильм. 18.00 — «Нохч-ГIалгIайчу гIоллаe» Информациони программа (эрсий, нохчий меттала). 18.20 — Атеистически тема. Закраш деча чурний социальни чудоацам (гIалгIай меттала). 18.35 — Вай чиа доттагIаленца ба. Эсрий мотт къамашта юкъе бувзам бу мотт ба. Философски Iилмай кандидата Айдаева выступлени (нохчий меттала). 18.45 — Музыкальни пауза. 18.50 — Республика кхашка. Юрта боахама обозрени. 19.00 — Хельсинкера юкъаевропейски совещани. 19.30 — Босбола телевидени. Центральни телевидене экрана тIа эггара хьалха «Даурия» яха художественни фильм. ШоллагIа сери. 21.00 — «Ха» Информациони программа. 21.45 — Босбола телевидени. «Хова сийна Дунай долча» яха концерт. 22.40 — Босбола телевидени. «Спортлото» тираж. Йистеяьлча — кердадараш, передачай программа.

II ПРОГРАММА

18.00 — Кердадараш. 18.15 — «Мишта де хьа гIулакх доладхьа». 18.45 — «24 сахьата» Информациони выпуск. 19.00 — Документальни фильм. 19.10 — Ховчаш, реклама. 19.15 — Киножурнал. 19.25 — Спортивни Нохч-ГIалгIайче (нохчий меттала). 19.55 — Шоана бараш. 20.05 — «Лаьтта а нах а». Советски художникаша даьча балхий дIа — юха тела Ерригсоюзни выставка. 20.30 — «Знание» яха Iилман — популярни кинопрограмма.

РАДИО

29 июль

6.30 — «Юртара Iуйре» (эрсий меттала). 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — Хоамаш. 8.35 — Иллеш, ашараш, халхара ашараш (гIалгIай меттала). 9.00 — Агитатораштеи политинформатораштеи инструкци чо КПСС Старопромысловски райкома секретара Мухортовай выступлени (эрсий меттала). 9.15 — Ашараш. 9.30 — «ХIанзара ханара къона саг» яха радиовыпуск (гIалгIай меттала). 16.00 — «Берий хьакъехьа боккхий бараштa» яха беседа (нохчий меттала). 16.15 — Грозненски электромеханически заводера передача (нохчий меттала). 16.30 — Урус-Мартановски района хьалхалаттача хьайбаш леладераштa дола концерт (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай метала).

30 июль

7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — Хоамаш. 8.35 — «Интернациональни коллектива юкъе» яха корреспонденци (нохчий меттала). 8.50 — «Керда илли ловзаргда вайна» яха передача (нохчий меттала). 9.10 — «Корта бехабу малараш мелараштa вай обществе моттиг яц». СССР чухьарча гIулакхий министра заместитела Шумилина выступлени (гIалгIай меттала). 9.25 — Ашараш. 9.30 — «Технически прогресс Iалашъяра гIулакха бола Iилман лоархIама хьакъехьа» яха передача (эрсий меттала). 9.45 — Ашараш. 16.00 — Къахьегамхой унахцIеноина ха тIа (эрсий меттала). 16.15 — «Пропагандист» яха зарисовка (нохчий меттала). 16.30 — Ашараш. 16.45 — «Ялат чуэца техника а цо болх мишта бу а» яха репортаж (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике хувцалуш морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка кIезиг-кIезига догIа делхаш а теха догIа делхаш а. Малхбузехьара секунде 3—7 метр чIоагIа хьеккхаш мух а болаш а хилеш фегара температура республике гIолла 23—28 градуси Грозне — 25—27 градуси йолаш хилеш тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш, бе-беча оагIорахьара секунде 3—7 метр чIоагIа хьеккхаш мух а болаш хилеш фегара температура биймана — 15—20 градуси дийнахьа — 28—33 градуси йолаш хилеш тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА КОНСУЛЬТАЦЕШ

САГ БАЛХА ТIА ДIА-ЮХА ХЬОЖАВАР

Законо белгалдоаккх хIара болхлои гIулакхера саги ший специальностаген квалификацеген хьежжа болх бе бокъо йолаш хилар. РСФСР КЗОТ-а 24-ча статьяга хьежжа предприяте, учреждене, организаце администраце бокъо яц болхлошкеи гIулакхеоча нахагеи къахьегама договора тIа къоастадинза дола балхаш дар хьадеха. ХIаьта РСФСР КЗОТ-а 25-ча статьяс бокъо лац болхлои гIулакхера саги из ше раьза воацаш кхыча балха тIа ваккха а.

Цхьабакъда цхьаболча болхлоша дицдолийт цу правила тIара тIера вала йиш йола моттигаш а закона нийсдолийтилга. Иштта РСФСР КЗОТ-а 26-ча статьяс производствана эшаш хилча къахьегама договора тIа къоастадинза долча балхашта хьожабе бокъо лу предприяте, учреждене, организаце администрацена. ХIаьта КЗОТ-а 27-ча статьяс болхло раьза воце а кхыча балха тIа оттавелга могийт нагахьа санна болх сеца латташ хилча. Цул совгIа РСФСР КЗОТ-а 135-ча статьяй 4-ча пунктага хьежжа болхло дисциплинарни бехк барах кхаь беттага кхачаьча алапи лохагIа долча е цу ханага кхаччалца лоархIам кIезигагIа болча балха тIа вахийта йиш я.

Производствана эшаш хилча а болхло кхыча балха тIа цхьан беттал совгIа йолча хана вахийта бокъо яц администраце. Цудухьа эшаш хилча шера массеххазза болхло кхыча балха тIа вахийта бокъо я администраце, цхьабакъда хIара ше из деча хана цхьан беттал совгIча хана вахийта йиш яц.

Ханна воацача болхлочун кегаметта а квалифицированни болхло квалификаци ца эшача балхаш тIа вахийта мегаргдац (РСФСР КЗОТ-а 28-гIа ст.) ХIаьта Iалама хатар, авари хиннача хана е царех даьнна дIадоаккхача, кердадараш ца хилийтара, паччахьалкхени общественни рузкъа доворгдоацаш кIалхардаккхара къовсам лоаттабеча юкъа квалифицированни доацача балхаш тIа бахийта а йиш я администраце квалификаци йола болхлой (цар хьалхагIа баьча балха тIа доагIаш хиннача юкъерча алапел кIезигагIа доацаш ахча а телаш).

Предприятей, учреждений, организацей кулгалхоша штаташ лоацъярах балхаш тIара берагIа бола кхалнах, наькхах доакха бераш долеи е цхьа шу даланза бераш долеи ноаьош балхара дIабоахаш моттигаш а нийслу.

Иштта, Урус-Мартановски района № 5 йолча школа директора А. У. Суйпаева штаташ лоацъярах школа местни комитетаца бартагIа доацаш балхара дIаьккхар (дIайоаккхача хана берагIа хинна) лаборантка П. Магомадова. 1974-шера 26-ча августа Урус-Мартановски районни халкъа суда решенегIа законаIа доацаш балхара дIаьккхар санна ший балха тIа юхаметтаоттайир нов. Магомадова. ТIаккха ший бехк боацаш балха йоацаш цо яьккхача ханах цун дIадала алапи а хьадаьккхар.

ХIаьта ховш да КЗОТ-а 170-ча статьяс цу тайпарча кхалнаха къаьстта гарантеш белгалъелга. Квалификаци, кхы мел дар цхьатарра долча болхлошта юкъе царна аьттув болашагIа хургдар де декхарийла хиларах лаьтта Iаш гIулакх. Из латт предприяти, учреждени, организаци дIакъовлаш хилча мара цу тайпара кхалнах балхара дIабаха йиш ца хиларах. Иштта моттиг нийсъелча а царна болх а леха мара дIабаха бокъо яц уж. ТIаккха вывод е йиш я уж санна бола кхалнах прогулаш яь а е кхыча тайпара къахьегама дисциплина толхаярах а дIабаха йиш ца хилар. Цхьаболча кулгалхоша из теркал а ца деш кхалнахьа къахьегама бокъонаш телхаю. Шеко яц советски законий гуманностах хаоц гIулакхаш а леладеш эра гIертарий га лаха ца доагIилга. Цхьабакъда закон закон да. Гуманизма принципий лардех хьакхеллача цо йоахко ю кхалсага унахцIеноч хургдолча бера вахар лоаладара. Социалистически общества кхыйола методаш формаш йолаш я къахьегама дисциплина телхаераш бехктокхаме озара.

Л. ЕМЦОВА,
Нохч-ГIалгIай АССР юстице министерства консультант.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 2-80-71; бухгалтере — 2-54-30.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 2-80-71; бухгалтерии — 2-54-30.

Газет арадува шинарел, ерен, шоаттен дановшка.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект, 7/84. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84. Заказ № 4721.